

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt

Aro, Maria

2013 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt
Case: Vantaan käräjäoikeus

Maria Aro
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2013

Tekijä Maria Aro

Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt

Vuosi 2013 Sivumäärä 54

Opinnäytetyöni aihe on muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt. Muuntohuumeet ovat huumausaineisiin rinnastettavia aineita, joita on kehitelty siten, ettei niitä luokitella huumausaineiksi eikä välttämättä edes lääkkeiksi. Muuntohuumeet ovat yleistyneet merkittävästi viime vuosina. Niitä saa helposti tilattua internetistä, mutta huumausaineiksi tai lääkkeiksi luokiteltujen muuntohuumeiden maahantuonti Suomeen on laitonta.

Opinnäytetyö on kaksiosainen. Työn teoriaosuudessa tarkastellaan muuntohuumeita, huumausainerikoksia yleisesti, muuntohuumeiden luokittelua lääkkeiksi sekä rangaistuksen määräämisen periaatteita. Työssä haetaan vastauksia kysymyksiin: ”Minkälaiset rangaistuskäytännöt muuntohuumerikoksilla on?”, ”Miten muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt eroavat huumausainerikosten rangaistuskäytännöistä?” ja ”Tulisiko huumausainerikoksia ja muuntohuumerikoksia käsitellä eri tavalla kuin tällä hetkellä?”

Opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytetään laadullista tutkimusta. Työn tietoperusta on kerätty lainsäädännöstä, oikeuskäytännöstä, rangaistuksen määräämistä koskevasta kirjallisuudesta, haastatteluista sekä haastateltavilta saaduista materiaaleista. Huumausainerikosten rangaistusten määräämistä säätelee muun muassa huumausainelaki ja rikoslaki. Muuntohuumerikosten rangaistuksista on jonkin verran hovioikeuden ja korkeimman oikeuden oikeustapauksia, jotka antavat suuntaa muuntohuumerikosten rangaistuksia määrättäessä.

Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä käytetään haastatteluja. Työtä varten on haastateltu Itä-Uudenmaan syyttäjävirston huumausainerikosten vastuusyyttäjä, Vantaan käräjäoikeuden huumausainerikosten vastuutuomaria sekä asianajotoimisto Jaatela & Helenius Oy:n asianajajaa. Näin työhön on saatu monipuolista tietoa muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöistä eri näkökulmista. Kaikki haastateltavat ovat työssään päivittäin tekemisissä huumausainerikosten ja muuntohuumerikosten kanssa. Haastatteluista on saatu tärkeää tietoa siitä, miten ja millä perusteella muuntohuumerikosten rangaistukset käytännössä määrätään, ja mitkä seikat rangaistukseen vaikuttavat.

Työn tuloksena on selvitys siitä, millaisia rangaistuskäytäntöjä huumausainerikoksissa ja muuntohuumerikoksissa tällä hetkellä on. Lisäksi työssä tuodaan esille muuntohuumerikosten rangaistusten määräämisen ongelmakohdat ja kehittämissuhteet niiden yhtenäistymiseksi. Tuloksia voidaan mahdollisesti hyödyntää muuntohuumerikosten yhteisiä rangaistuskäytäntöjä kehitettäessä.

Asiasanat: muuntohuumerikokset, huumausainerikokset, rangaistuskäytännöt

Name Maria Aro

Punishment practices of design-drug offences

Year	2013	Pages	54
------	------	-------	----

The subject of this thesis is punishment practices of design-drug offences. Design-drugs are substances comparable with drugs which have been developed so that they will not be classified as drugs or not necessarily even medicines. Design-drugs have become very common during the last few years. It is easy to order this kind of drugs from the internet but it's illegal to import those to Finland if they are classified as drugs or medicines.

This thesis has two parts. The theoretical part deals with design-drugs, common drug offences, and the principles determining criminal punishments. This thesis seeks answers to questions such as: "What kinds of punishment practices are there for design-drug offences?", "How do the punishment practices of design-drug offences differ from punishment practices of drug offences?" and "Should drug offences and design-drug offences be handled in a different way than nowadays?"

A qualitative method was employed as the primary research method in the thesis. The theoretical background consisted of the legislation, legal usage, literature concerning the determination of punishment, interviews and the material given by the interviewees. The drug law and the criminal law regulating the determining of punishments of drug offences. There are few cases from Court of Appeal and from the High court of Justice that deals with punishments of design-drugs. They give an example as to the treatment of design-drug offences.

The interviews are used as fact-finding method of qualitative method. I have interviewed prosecutor, judge and lawyer for this thesis. I have got diverse information for this thesis by interviewing them. All the interviewees are dealing with design-drug offences and drug offences every day in their jobs. Important information as to how the punishments of design-drug offences are determined in practice has been received from the interviews.

The result of this thesis was a current up-to-date report of punishment practices of drug offences and design-drug offences. The problem sections which are manifested when determining the punishments of drug offences are also brought out in the thesis. The results can possibly be used when developing the punishment practices of design-drug offences.

Keywords: design-drug offences, drug offences, punishment practices

Laki- ja lyhenneluettelo

ETL	Esitutkintalaki 30.4.1987/449
EU	Euroopan unioni
HE	Hallituksen esitys
HL	Huumausainelaki 30.5.2008/373
HO	Hovioikeus
KKO	Korkein oikeus
KO	Käräjäoikeus
LL	Lääkelaki 10.4.1987/395
PL	Perustuslaki 11.6.1999/731
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689
THL	Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos
YK	Yhdistyneet kansakunnat

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Huumausainerikokset.....	8
3	Muuntohuumeet.....	9
4	Rangaistuksen määrääminen.....	11
4.1	Rangaistusasteikosta päättäminen.....	13
4.2	Rangaistuksen mittaaminen.....	15
4.3	Rangaistuslajin valinta.....	16
4.4	Rangaistuksesta tehtävät vähennykset.....	19
4.5	Yhteinen rangaistus.....	20
5	Muuntohuumeiden luokittelu.....	22
5.1	Muuntohuumeiden luokittelu huumausaineiksi.....	22
5.2	Muuntohuumeiden luokittelu lääkkeiksi.....	25
6	Huumausainerikosten rangaistuskäytännöt.....	27
7	Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt.....	29
8	Itä-Uudenmaan syyttäjävirston rangaistuskäytännöt huumausainerikoksissa.....	30
8.1	Huumausaineen käyttörikos.....	32
8.2	Huumausainerikos ja törkeä huumausainerikos.....	33
8.3	Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt.....	35
9	Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt haastateltavien näkökulmasta.....	37
9.1	Rangaistuskäytännöt Itä-Uudenmaan syyttäjävirstossa.....	37
9.2	Rangaistuskäytännöt Vantaan käräjäoikeudessa.....	41
9.3	Muuntohuumerikokset asianajajien näkökulmasta.....	42
10	Johtopäätökset.....	44
	Lähteet.....	49
	Painetut lähteet.....	49
	Sähköiset lähteet.....	49
	Julkaisemattomat lähteet.....	50
	Oikeustapaukset.....	50

1 Johdanto

Suoritin oikeustradenomikoulutukseen liittyvän työharjoitteluni Vantaan käräjäoikeuden kansliassa. Työharjoittelun jälkeen pääsin työskentelemään Vantaan käräjäoikeudessa käräjäsih-teerin työtehtävissä käräjätuomarin työparina. Työssäni kiinnostuin erityisesti huumausaineri-kollisuudesta, uusista muuntohuumeista, niihin liittyvästä rikollisuudesta sekä tällaisista ri-koksista tuomittavista rangaistuksista ja rangaistuskäytännöistä.

Opinnäytetyöni käsittelee huumausainerikoksia ja erityisesti muuntohuumerikoksia sekä täl-laisten rikosten rangaistuskäytäntöjä. Tarkoituksena oli selvittää, eroavatko niin sanottujen tavallisten huumausainerikosten ja muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt toisistaan ja jos eroavat, niin miten. Lisäksi oli tarkoitus selvittää, tulisiko huumausainerikoksia ja muun-tohuumerikoksia käsitellä eri tavalla kuin nykyään. Tavoitteena oli saada aikaan kattava selvi-tys muuntohuumeista, niihin liittyvistä rikoksista, muuntohuumerikosten rangaistuskäytän-nöistä sekä muuntohuumerikosten käsittelyn ongelmista.

Muuntohuumeet ovat huumausaineiden kaltaisia aineita, joita on kemiallisesti muutettu. Useimpia muuntohuumeita ei ole luokiteltu huumausaineiksi eikä välttämättä edes lääkkeiksi. Muuntohuumeet ovat yleistyneet paljon viime vuosina muun muassa siksi, että niitä on helppo tilata internetistä eikä niiden maahantuonnista voida tuomita rikosoikeudelliseen rangaistuk-seen, jos niitä ei ole luokiteltu lääkkeiksi tai huumausaineiksi. Jos muuntohuume on luokiteltu vain lääkkeeksi, rangaistus ovat vähäinen verrattuna huumausainerikoksesta tuomittavaan rangaistukseen.

Muuntohuumeet ovat erityisen vaarallisia siksi, että kukaan ei välttämättä tarkalleen tiedä, mitä aineita ja aineiden yhdisteitä ne sisältävät ja kuinka paljon. Tällöin edes muuntohuu-meen käyttäjä ei välttämättä tiedä, millaista ainetta hän käyttää, minkä seurauksena muun-tohuumeiden käyttö voi usein johtaa esimerkiksi yliannostukseen.

Vuonna 2011 Suomessa on tullut voimaan laki, jonka tarkoituksena oli nopeuttaa muuntohuu-meiden luokittelemista huumausaineiksi. Tämän uuden lain avulla on jo luokiteltu monia muuntohuumeita huumausaineiksi. Tällaisia muuntohuumeita ovat esimerkiksi mCPP, metylo-ni ja Bromo Dragonfly. (Tulli 2012.) Lakiuudistus on tullut tarpeeseen, mutta se ei ole ollut niin tehokas, kuin sen odotettiin olevan. Muuntohuumeita tulee markkinoille koko ajan lisää, eikä huumausaineiden nopeammalla luokittelullakaan ole onnistuttu pysäyttämään tai hidas-tamaan muuntohuumeiden markkinoille tuloa. Kun yksi muuntohuume saadaan luokiteltua huumausaineeksi, tilalle tulee monia uusia muuntohuumeita.

Opinnäytetyö rakentuu yhdeksästä pääluvusta. Johdannon jälkeen esitetään yleistä tietoa huumausainerikoksista, jonka jälkeen kerrotaan muuntohuumeista. Tämän jälkeen esitetään yleinen teoria rangaistusten määräämisestä. Luvussa selostetaan rangaistuksen määräämisen vaiheista, eli rangaistusasteikosta päättämisestä, rangaistuksen mittaamisesta, rangaistuslajin valinnasta, rangaistuksesta tehtävistä vähennyksistä sekä yhteisestä rangaistuksesta. Seuraavaksi selostetaan muuntohuumeiden luokittelua huumausaineiksi ja lääkkeiksi. Tämän jälkeen siirrytään huumausainerikosten ja muuntohuumerikosten rangaistuskäytäntöihin, joista siirrytään Itä-Uudenmaan syyttäjäviraston selvityksestä ilmenevään huumausaine- ja muuntohuumerikosten rangaistuskäytäntöihin. Lopuksi esitetään haastatteluiden tuloksena syntyneet päätelmät muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöistä sekä viimeisenä omat johtopäätökseni aiheesta.

2 Huumausainerikokset

Huumausainelain mukaan huumausaineiksi luokitellaan muun muassa sellaiset aineet, jotka otetaan valvontaan uusia psykoaktiivisia aineita koskevasta tietojenvaihdosta, riskienarvioinnista ja valvonnasta tehdyn neuvoston päätöksen mukaisesti. Huumausaineiksi luokitellaan myös esimerkiksi sellaiset terveydelle vaaralliset aineet, joita käytetään huumaantumistarkoituksessa, ja joista on tehty ilmoitus valvontaan ottamista varten edellä mainitun neuvoston päätöksen mukaisesti, tai jotka ovat farmakologisilta ominaisuuksiltaan huumausaineiksi rinnastettavia lääkeaineita. Aineiden vaarallisuutta ja huumaavia ominaisuuksia arvioivat Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, tullit ja poliisi. (HL 1:3.) Muuntohuumeilla tarkoitetaan huumausaineen kaltaista päihdyttävää ainetta, jota ei ole luokiteltu huumausaineeksi. Lain mukaan muuntohuumeet eivät siis ole huumausaineita, joten niitä voi tilata helposti internetistä. (Irti huumeista 2013.) Muuntohuumeista kerrotaan tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Huumausainerikosten määrä on noussut vuosittain vuodesta 2008 vuoteen 2010 asti. Vuonna 2008 poliisin tietoon tuli 15 482 huumausainerikosta ja vuonna 2009 niitä oli jo 17 454. Osittain huumausainerikosten kasvu selittyy viljelyrikosten ja huumausaineiden valmistusrikosten kasvulla. Myös huumausaineiden käyttörikokset ovat olleet kasvussa. Törkeiden huumausainerikosten määrässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta vuoden 2009 ja 2010 välisenä aikana. (Forsell & Virtanen ym. 2010, 110.)

Vuoden 2008 aikana tuomittiin 11 186 huumausainerikosseuraamusta. Tästä määrästä sakko- rangaistuksia oli yli 7 000. Vankeusrangaistuksia tuomittiin noin 3 700, joista 2 499 oli ehdottomia vankeusrangaistuksia. Käräjäoikeuksissa 37 henkilöä jätettiin rangaistukseen tuomitsematta, ja syyttäjä jätti syyttämättä noin 400 henkilöä. Viime vuosina huumausainerikosten seuraamukset ovat pysyneet melko yhdenmukaisina. (Forsell & Virtanen ym. 2010, 111.)

Vuoden 2010 tutkimusten mukaan yhden huumausainerikoksen yleisin tuomioistuimen määräämä seuraamus on viime vuosina ollut keskimäärin 36 päiväsakkoa. Vuonna 2008 tällaisista huumausainerikoksista tuomittiin 986 päiväsakkorangaistusta, 185 ehdollista vankeusrangaistusta ja 185 ehdotonta vankeusrangaistusta. Vankeusrangaistusten keskimääräinen rangaistus-aika oli neljä kuukautta. Törkeistä huumausainerikoksista rangaistuksena on yleensä ehdoton vankeus. Tällaisten rikosten ehdottomat vankeusrangaistukset olivat vuosina 2004-2008 keskimäärin 39 kuukautta, eli 3 vuotta ja 3 kuukautta. Ehdollisia vankeusrangaistuksia on määrätty suunnilleen joka neljännessä tuomiossa. Näiden rangaistusten pituus on ollut keskimäärin yksi vuosi ja kolme kuukautta. (Forsell & Virtanen ym. 2010, 112.)

Poliisin tietojen mukaan huumausainerikosten määrä kasvoi tasaisesti noin 15 prosentin vuosivauhtia koko 1990-luvun ajan. 2000-luvun alun jälkeen huumausainerikollisuuden kasvu näytti hidastuvan ja tasoittuvan muutaman vuoden ajaksi. Vuosina 2009 ja 2010 huumausainerikosten kasvu jatkui jälleen, jolloin huumausainerikosten määrä oli yhteensä lähes 20 000. Tästä määrästä noin 12 000 oli huumausaineiden käyttör rikoksia. Huumausainerikoksista kuitenkin vain noin 5-10 prosenttia arvioidaan tulevan poliisin tietoon. (Poliisi 2010.)

Vuonna 2012 huumausainerikoksia kirjattiin yhteensä 20 153 kappaletta, joista käyttör rikoksia oli 11 308. Määrät olivat melko samanlaisia kuin vuonna 2011. Törkeitä huumausainerikoksia tästä määrästä oli yhteensä 1 031. Suosituimpia huumausaineita Suomen huumausainemarkkinoilla ovat viime vuosina olleet amfetamiini, kannabistuotteet, ekstaasi, Subutex sekä erilaiset huumelääkevalmisteet. Erityisen selvänä trendinä huumausaineiden takavarikkomäärissä näkyy kannabiksen viljelyn lisääntyminen. (Poliisi 2012.)

Suomessa huumausainerikollisuus liittyy läheisesti järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja rikollisjärjestöihin. Etenkin suomalaiset rikollisryhmät ovat usein huumausainerikollisuuden takana. Kun huumausaineita tuodaan maahan, nämä rikollisryhmät toimivat usein yhteistyössä ulkomaisten, etenkin virolaisten, rikollisryhmien kanssa. Kun huumausaineet on saatu tuotua Suomeen, suomalaiset rikolliset vastaavat aineen jakelusta ja levittämisestä ympäri Suomea. (Poliisi 2010.)

3 Muuntohuumeet

Muuntohuumeet ovat huumausaineisiin verrattavia aineita, joita käytetään huumausaineiden tapaan, mutta joita ei ole määritelty huumausaineiksi eikä välttämättä edes lääkeaineiksi. Muuntohuumeiden pitoisuudet ja ainesosat vaihtelevat paljon, ja aikaisempi muuntohuumeiden käyttökokemus puuttuu. Nämä tekijät tekevät muuntohuumeista erityisen vaarallisia.

(Tulli 2012.) Vaikka jotkin muuntohuumeet on luokiteltu lääkeaineiksi, niillä ei usein ole min-käänlaista lääkinnällistä tai teollista käyttöä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012).

Muuntohuumeet voivat olla kokonaan uusia aineita tai olemassa olevia aineita, jotka on otettu uuteen käyttöön. Muuntohuumeita voivat olla esimerkiksi lääketeollisuuden kehittämät molekyylit, joita ei ole aiemmin otettu käyttöön. Koska amfetamiinien molekyylirakenteen muokkaaminen on helppoa ja mahdollisuudet uusien yhdisteiden kehittämiseen ovat lähes rajattomat, suurin muuntohuumeryhmä ovat amfetamiinijohdokset. Esimerkiksi MDPV (aakko-set), mefedroni ja metyyylifenidaatti ovat tällaisia muuntohuumeita. (THL 2012.) GBL (lakka), synteettiset kannabinoidit, metyloni ja metoksetamiini ovat yleisimpiä muuntohuumeita Suomessa (Tulli 2012).

Esimerkiksi niin sanottua ”lakkaa” (GBL) on aikaisemmin saanut tilattua internetistä, mutta nykyään sitä hankitaan usein katukaupasta. GBL on aine, jota käytetään teollisuudessa eri tarkoituksiin, minkä takia sitä on helppo hankkia myytäväksi katukauppaan. GBL aiheuttaa fyysistä riippuvuutta sekä jälkivaikutuksina esimerkiksi pahoinvointia, hikoilua ja sekavuutta. (Seppälä & Mikkola, 100-101.) GBL muuttuu käytön jälkeen elimistössä GHB-nimiseksi huumausaineeksi eli niin sanotuksi ”gammaksi” (THL 2013). GHB on oikeuskäytännön mukaan erittäin vaarallinen huumausaine, ja GBL on siis tuon huumausaineen lähtöaine (Koulutusmateriaali 2012).

Muuntohuumeiden määrä Euroopan markkinoilla on kasvanut paljon viime vuosina. Vuonna 2010 Huumevirastolle ja Europolille ilmoitettiin jopa 41 uutta muuntohuumetta. Euroopan alueella oli raportoitu noin 200 muuntohuumetta tammikuuhun 2012 mennessä. (THL 2012.) Tullissa tavattiin vuoden 2011 aikana 85 erilaista muuntohuumetta, joista 42 oli täysin uusia aineita (Tulli 2012).

Muuntohuumeita myydään ja markkinoidaan internetissä legal high-statuksella. Huumevalvontaa kierretään tuomalla markkinoille nopeasti uusia vaihtoehtoja sellaisten aineiden tilalle, joiden saatavuutta rajoitetaan. Vuonna 2012 löydettiin 600 eri verkkokauppaa, joissa myytiin muuntohuumeita. Monet näistä muuntohuumeista on löydetty erikoisliikkeissä ja internetissä myynnissä olevia tuotteita testaamalla. (THL 2012.)

Törkeänä huumausainerikoksena pidetään rikosta, jossa teon kohteena on suuri määrä huumausainetta tai erittäin vaarallinen huumausaine. Tämän lisäksi teon on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Erittäin vaarallisena huumausaineena pidetään huumausainetta, jonka käyttöön liittyy lyhytaikaisestakin käytöstä johtuva vakavan terveydellisen vaurion vaara, virheellisestä annostelusta johtuva hengenvaara tai voimakkaat vieroitusoireet. (Koulutusmateriaali 2012.) Lain esitöiden ja oikeuskäytännön mukaan erittäin vaarallisina pidettäviä huuma-

usaineita ovat muun muassa heroïinia, kokaiinia, LSD:tä amfetamiinia (HE 180/1992). Myös esimerkiksi gamma eli GHB:tä on pidettävä erittäin vaarallisena huumausaineena (KKO 2009:53). Lisäksi vaarallisina huumausaineina on pidetty esimerkiksi ekstaasia (KKO 2005:56) ja buprenorfiinia (KKO 2004:127).

Uusien huumausaineiden osalta on kuitenkin joitakin tunnusmerkistöongelmia. Esimerkiksi MDPV:tä ei ole Helsingin kärjäoikeuden tuomiossa pidetty vaarallisena huumausaineena, eikä 100 grammaa MDPV:tä ole pidetty suurena määränä huumausainetta (Helsingin KO 9.3.2011 nro 2577). Kuitenkin toisessa Helsingin kärjäoikeuden ratkaisemassa tuomiossa MDPV:tä on pidetty erittäin vaarallisena huumausaineena ja 101,5 grammaa on pidetty suurena määränä huumausainetta (Helsingin KO 8.7.2011 nro 6657). Kun näistä tuomioista on valitettu hovioikeuteen, hovioikeus on pitänyt molemmissa tapauksissa MDPV:tä erittäin vaarallisena huumausaineena ja pitänyt edellä mainittuja määriä suurina määrinä huumausainetta (Helsingin HO 12.3.2012 nro 691, Helsingin HO 21.12.2011 nro 3769.) Asiasta ei kuitenkaan ole ainakaan vielä saatu korkeimman oikeuden päätöstä. MDPV on kuitenkin rinnastettavissa amfetamiiniin, joka on erittäin vaaralliseksi luokiteltu huumausaine. Myös amfetamiinin johdokset ovat luokiteltu erittäin vaarallisiksi huumausaineiksi. MDPV:stä ei kuitenkaan ole saatavilla tietoa yhtä paljon kuin amfetamiinista, koska MDPV on melko uusi aine markkinoilla. Nämäkin asiat puhuvat sen puolesta, että MDPV:tä olisi pidettävä erittäin vaarallisena huumausaineena.

4 Rangaistuksen määrääminen

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate on rangaistuksen määräämisen lähtökohta. Sen mukaan ketään ihmistä ei saa pitää syyllisenä eikä tuomita rangaistukseen teosta, joka ei ole sen teko hetkellä ollut lain mukaan rangaistava teko. Rikoksesta ei myöskään saa tuomita ankarampaa rangaistusta, kuin laissa on teko hetkellä säädetty. (PL 8 §.) Teon täytyy siis olla teko hetkellä lain mukaan säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta tuomittavan rangaistuksen tai muun rikosoikeudellisen seuraamuksen täytyy perustua lakiin. (RL 3:1.)

Laillisuusperiaate sisältää neljä alasääntöä tai -periaatetta. Näitä ovat kirjoitetun lain vaatimus, analogiakielto, epätäsmällisyyskielto ja taannehtivan rikoslain kielto. Kirjoitetun lain vaatimus tarkoittaa sitä, että tuomion tulee perustua kirjoitettuun lakiin. Lain on oltava eduskuntalaki, eikä rikostuomiota saa perustaa pelkästään asetukseen. Analogiakielolla tarkoitetaan sitä, että rikosoikeudellista säännöstä ei saa soveltaa tapaukseen, joka ei kuulu säännöksen sanamuodon piiriin, mutta joka kuitenkin vaikuttaisi olevan samankaltainen kuin säännöksessä tarkoitettu tilanne. (Melander 2010, 42-44.) Tapauksen täytyy siis olla sanamuodoltaan täsmälleen samanlainen kuin lain säännöksessä, jotta säännöstä voidaan soveltaa.

Epätäsmällisyyskielto velvoittaa kirjoittamaan rikossäännökset täsmällisesti. Kenen tahansa on kyettävä säännöksen sanamuodon perusteella ymmärtämään, onko jokin laiminlyönti tai toiminta rangaistavaa ja kuinka ankarasti. Taannehtivan rikoslain kiellon mukaan lainsäätäjät ei voi määrätä taannehtivasti rangaistavaksi sellaista tekoa, joka ei ole ollut sillä hetkellä säädetty lain mukaan rangaistavaksi. Teon on siis oltava tekohetkellä säädetty rangaistavaksi, jotta sen perusteella olisi mahdollista tuomita rikosoikeudelliseen rangaistukseen. (Melander 2010, 45-47.)

Laillisuusperiaatetta on kuitenkin sovellettava vain silloin, kun toimitaan syytetyn vahingoksi. Jos siis toimitaan syytetyn eduksi, laillisuusperiaatetta ei tarvitse huomioida. Laillisuusperiaatteen lisäksi on otettava huomioon yhdenvertaisuusperiaate ja hallinnon lainalaisuusperiaate. (Frände 2012, 27.) Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä. Tämä tarkoittaa sitä, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan iän, alkuperän, sukupuolen, kielen, vakaumuksen, uskonnon, terveydentilan, vammaisuuden, mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (PL 6 §.) Lainalaisuusperiaatteen mukaan julkisen vallan käytön on perustuttava lakiin. Kaikenlaista julkista valtaa käytettäessä on noudatettava tarkoin lakia. (PL 2 § 3 mom.)

Tuomioistuin määrää rangaistuksen sen jälkeen, kun asia on käsitelty rikosoikeudenkäynnissä. Käsitelyssä selvitetään, onko syytetty syyllistynyt siihen tekoon, josta syyttäjä vaatii hänelle rangaistusta. Tämän jälkeen tuomioistuin tekee asiassa päätöksen, jossa todetaan, onko syytetty syyllistynyt asiassa rikokseen ja millainen rangaistus hänelle tuomitaan. (Tapani & Tolvanen 2011, 15.)

Rangaistusta määrättäessä on lisäksi otettava huomioon oikeudenmukaisuusperiaate, joka pitää sisällään suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisuusperiaatteen. Rangaistus on rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaan mitattava siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vaarallisuuteen ja vahingollisuuteen, teon vaikuttamiin ja rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Käytännössä suhteellisuusperiaatteella tarkoitetaan siis sitä, että törkeistä rikoksista on tuomittava ankarampia rikoksia kuin vähäisistä rikoksista ja toisin päin. Lisäksi rangaistuksen ankaruuden on kuvastettava rikosten välisiä törkeyseroja, eli rangaistusten etäisyys toisistaan on oltava samanlainen kuin rangaistusten perustana olevien rikosten keskinäinen törkeysero. (Tapani & Tolvanen 2011, 16-17.)

Yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että samanlaisissa tapauksissa on toimittava samalla tavoin ja erilaisissa tapauksissa eri tavoin. Tällä tavoin pystytään varmistamaan rangaistuskäytännön yhtenäisyys, mikä on tärkeä ottaa huomioon rangaistusta määrättäessä. (Tapani & Tolvanen 2011, 19.) Kun samanlaisia rikosjuttuja käsitellään samalla tavoin, voidaan luottaa siihen, että kaikissa samanlaisissa tapauksissa tuomitaan samanlainen rangaistus,

ja että tuomioistuin on riippumaton rangaistusta määrätessään. Esimerkiksi rangaistuksen määrä ja laatu eivät voi vaihdella tuomarista riippuen.

Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä on kiinteässä yhteydessä muihin rikosoikeuden osa-alueisiin, eli rikosoikeuden yleisiin oppeihin ja rikoslain erityiseen osaan. Yleisien oppien osalta seuraamuksiin vaikuttavat esimerkiksi avunanto, tietyt vastuuvapausperusteita lähellä olevat tilanteet ja teon jääminen yritykseksi. Nämä tekijät vaikuttavat rangaistukseen alentavasti. Tietystä rikoksesta seuraavan rangaistuksen lajit ja rangaistusasteikot taas määritellään erityisen osan tunnusmerkistöissä. Myös eurooppalainen ja kansainvälinen rikosoikeus on vaikuttanut seuraamusjärjestelmään. Etenkin EU-rikosoikeus on vaikuttanut seuraamusjärjestelmään periaatteellisella ja käytännölliselläkin tasolla. (Melander 2010, 146.)

Rangaistuksen määrääminen voidaan jakaa eri osa-alueisiin. Näitä osa-alueita ovat rangaistusasteikon vahvistaminen, rangaistuksen mittaaminen ja rangaistuslajin valinta. Lisäksi on otettava huomioon rangaistuksesta tehtävät vähennykset ja muut rangaistusta koskevat seikat. Rangaistusta määrättäessä on huomioitava lain säännökset rangaistuksen määräämisestä. (RL 6:3.)

4.1 Rangaistusasteikosta päättäminen

Rangaistusta määrättäessä ensimmäisenä on vahvistettava rangaistusasteikko, jonka puitteissa rangaistuksen määrä päätetään (Melander 2010, 170). Asteikko määrittelee ehdottoman lähtökohdan ja yleensä myös ehdottoman rajan tuomioistuimen harkitessa rikoksesta tuomitavaa rangaistusta. Rangaistusasteikko määrittää, mikä rangaistuksen laji tai lajit sekä rangaistuslajien enimmäis- ja vähimmäismäärät tulevat kysymykseen tietyn rikoksen rangaistusta määrättäessä. Rangaistusasteikkojen avulla on tarkoitus vaikuttaa rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen ja rangaistustasoon. (Melander 2010, 148-149.)

Rangaistusasteikot
Sakko
Sakko - 6 kuukautta vankeutta
Sakko - 1 vuosi vankeutta
Sakko - 1 vuosi ja 6 kuukautta vankeutta
Sakko - 2 vuotta vankeutta
4 kuukautta - 4 vuotta vankeutta
1 - 10 vuotta vankeutta
2 - 10 vuotta vankeutta

Taulukko 1: Rangaistusasteikot (Melander 2010, 149.)

Mikäli rangaistusasteikon mukaan jollekin rikokselle on määritelty rangaistukseksi ainoaksi seuraamukseksi vain sakkoa, tuomioistuimen on noudatettava rangaistusasteikkoa eikä se voi tuomita rangaistukseksi muuta kuin sakkoa. Jos tuomioistuin voi rangaistusasteikon mukaan tuomita seuraamukseksi joko sakkoa tai vankeutta, sen on ensin valittava, tuomitaanko rangaistukseksi sakkoa vai vankeutta. (Melander 2010, 149-150.)

Rangaistusasteikon lisäksi on kuitenkin huomioitava rangaistuslajien yleiset enimmäis- ja vähimmäismäärät. Rikossäännöksen rangaistusasteikko voi olla taulukon 1 mukaan esimerkiksi sakkoa tai enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta. Tällaisessa tapauksessa rangaistuslajien yleiset enimmäis- ja vähimmäismäärät huomioon ottaen todellinen asteikko on 1-120 päiväsakkoa tai vankeutta 14 päivää - 1 vuosi 6 kuukautta. (Melander 2010, 170.)

Sellaiset asteikot, jotka sisältävät vain vankeutta, voivat sisältää sekä vähimmäis- että enimmäisrangaistuksen. Mikäli asteikko kuitenkin sisältää samalla sakonuhkan, vankeuden osalta määritellään vain yläraja, jolloin vähimmäismääräksi tulee vankeuden yleinen minimi. Joskus rangaistusasteikossa voidaan määritellä vain vankeusrangaistuksen vähimmäispituus. Esimerkiksi tappoa koskevan säännöksen mukaan taposta tuomitaan vähintään kahdeksan vuotta vankeutta. Tällöin rangaistuksen ylärajaksi tulee määräaikaisen vankeuden yleinen enimmäispituus eli 12 vuotta vankeutta. (Melander 2010, 150.)

Rangaistusta määrättäessä on siis noudatettava ehdottomana lähtökohtana rikoksesta säädettyä rangaistusasteikkoa. Siitä voidaan poiketa tietyissä tapauksissa käyttämällä lievennettyä rangaistusasteikkoa. (RL 6:2.) Lievennettyä rangaistusasteikkoa voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun rikos on jäänyt yritykseksi, tekijä on ollut alle 18-vuotias, tekijä tuomitaan avunantajana rikokseen tai siihen on muita poikkeuksellisia syitä (RL 6:8). Tällöin rangaistusasteikkoa lievennetään siten, että vankeus- tai sakkorangaistukselle säädetty enimmäismäärä alenee neljänneksellä ja minimi laskee rangaistuslajille säädettyyn yleiseen vähimmäismäärään (Koskinen 2008, 106).

Mikäli rikoksentekijä tuomitaan rangaistukseen teon yrityksestä, edellä mainittua rangaistusasteikon lievennystä sovelletaan vain, jos yrityksen rangaistavuus perustuu yleissäännökseen ja yritys on kriminalisoitu omana momenttinaan erityisen osan rikossäännöksellä. Mikäli yritys on rinnastettu tunnusmerkistössä täytettyyn tekoon, teon yrityksestä on tuomittava normaaliasteikon mukaisesti. (Melander 2010, 171.)

Jos rikoksentekijä on syyntakeeton, häneen ei voida kohdistaa rikosoikeudellista vastuuta eikä häntä tällöin voida tuomita rikosoikeudelliseen rangaistukseen. Edellytysten täyttyessä tekijä voidaan kuitenkin määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon. Alentuneesti syyntakeisten

kohdalla menetellään siten, että rangaistusasteikon vähimmäisrangaistusta alennetaan, mutta enimmäisrangaistus pidetään normaaliasteikon mukaisena. (Melander 2010, 173-174.)

Myös koventamis- ja lieventämisperusteiden nojalla voidaan poiketa rangaistusasteikosta. Koventamisperusteita ovat muun muassa rikoksen tekeminen palkkiota vastaan, rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus sekä tekijän aikaisempi rikollisuus, mikäli rikokset ovat samankaltaisia keskenään tai jos rikollisuus osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä (RL 6:5).

Lieventämisperusteita puolestaan ovat muun muassa tekijän pyrkimys edistää tekemänsä rikoksen selvittämistä, rikokseen johtanut voimakas inhimillinen myötätunto tai muu sen kaltainen seikka, joka on ollut omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia taikka rikoksen tekemiseen vaikuttanut huomattava painostus, uhka tai muu vastaava seikka (RL 6:6).

Lisäksi rangaistusasteikosta voidaan poiketa kohtuullistamisperusteilla. Rangaistusta määrätessä on otettava huomioon tekijän heikko terveydentila, korkea ikä tai muut henkilökohtaiset olot, tekijälle rikoksesta aiheutunut tai hänelle tuomiosta aiheutunut muu seuraamus sekä rikoksen tekemisestä kulunut huomattavan pitkä aika. Nämä seikat on otettava huomioon lieventävinä seikkoina, mikäli vakiintuneen käytännön mukainen rangaistus johtaisi näiden syiden vuoksi kohtuuttomaan tai poikkeuksellisen haitalliseen lopputulokseen. (RL 6:7.)

4.2 Rangaistuksen mittaaminen

Rangaistuksen mittaamisella tarkoitetaan vaihetta, jolloin päätetään konkreettisesti määrätävän rangaistuksen ankaruudesta. Tämä on erityisen tärkeä päätös, sillä esimerkiksi tuomitavalle ei ole samantekevää, kuinka pitkä ehdoton vankeus hänelle tuomitaan. Rangaistuksen mittaamisen lähtökohtana on kuitenkin vahvistettu rangaistusasteikko ja sen puitteissa valittu rangaistuslaji. Tuota rangaistuslajia koskeva konkreettinen rangaistus mitataan tietyllä ankaruustasolle ottaen huomioon myös rangaistuskäytännön yhtenäisyys. (Melander 2010, 179-180.) Rangaistuslajin määräytymisestä selostetaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Rangaistuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vaarallisuuteen ja vahingollisuuteen, teon vaikuttamiin ja rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen (RL 6:4). Rikoksen vaarallisuuden ja vahingollisuuden arvioinnissa tulee ottaa huomioon, miten rikoksella on puututtu rikossäännösten suojaamiin etuihin. Joiltakin osin vaarallisuuden ja vahingollisuuden arviointiin on kehitetty rikoslajikohtaisia apuarviointikriteerejä. Huumausainerikosten osalta rikoksen vaarallisuus määräytyy huumausaineen määrän ja lajin, käyttötavan, aineen pitoisuuden ja käyttöannoksen perusteella. Lähtökohtaisesti aineen vaarallisuus määritellään kuitenkin keskimääräisen käyttöannoksen ja keskimääräisen pitoisuuden perusteella.

(Melander 2010, 180.) Esimerkiksi tavanomaista voimakkaammalla amfetamiinilla on rangaistuksen mittaamiseen korottava vaikutus (KKO 2006:82).

Rangaistuksen tulee olla oikeassa suhteessa myös teon vaikuttimiin eli teon motiiviin. Rikosoikeudellisen moitearvostelun mukaan motiivien ja muidenkin syiden osalta rangaistusta koventavien seikkojen tulee olla perusteltavissa rationaalisilla käytännön syillä. Mikäli teon motiivina on epäitsekäitä motiiveja, kuten esimerkiksi toimiminen voimakkaasta inhimillisestä myötätunnosta, tällaiset motiivit voisivat mahdollisesti vaikuttaa mittaamisharkinnassa jopa lieventävinä seikkoina. (Melander 2010, 180-181.)

Lisäksi rangaistuksen on oltava oikeassa suhteessa rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Tällä tarkoitetaan tekijän teossa osoittamaa syyllisyyttä, eli niin sanottua tekosyyllisyyttä. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon muun muassa tekopäätöksen kiinteys ja moitittavuuden aste. Mikäli teko on ollut suunnitelmallinen tai harkittu, teko ilmentää suurempaa syyllisyyttä ja tämä vaikuttaa rangaistuksen mittaamiseen koventavana seikkana. (Melander 2010, 181.)

4.3 Rangaistuslajin valinta

Rikesakko, sakko, yhdyskuntapalvelu, ehdollinen vankeus, ehdoton vankeus ja valvontarangaistus kuuluvat yleisiin rangaistuslajeihin. Niiden lisäksi on erityisiä rangaistuslajeja, kuten esimerkiksi alle 18-vuotiaalle määrättävä nuorisorangaistus, virkamiehiä koskeva viraltapano sekä sotilaita koskeva poistumisrangaistus. (RL 6:1.) Seuraamuslajeista lievin on rikesakko ja ankarin on ehdoton vankeus. Yleisen tai erityisen rangaistuksen ohella voidaan tuomita myös lisärangaistuksia. Esimerkiksi viraltapano on lisärangaistus. Pääsääntöisesti yli kahden vuoden vankeuteen tuomittava olisi tuomittava samalla menettämään sotilasarvonsa. Sotilasarvoa ei kuitenkaan tuomita menetettäväksi, jos sitä on pidettävä kohtuuttomana. (Melander 2010, 147.)

Rikesakko on kiinteä, sakkoa lievempi varallisuusrangaistus. Se voi olla määrältään enintään 200 euroa. Virallisen syytteen alaisesta rikkomuksesta, josta on lainsäädännössä säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, voidaan tuomita rangaistukseksi rikesakko. Rikesakon suuruus määräytyy rikkomuslajin mukaan. Poliisi tai muu laissa säädettyä valvontaa suorittava virkamies voi määrätä rikesakon. Rikesakkorikkomuksesta annetaan yleensä heti rangaistusvaatimus, jota voi vastustaa saattamalla asian käräjäoikeuden käsiteltäväksi. (Melander 2010, 153-154.)

Sakko on rikesakkoa ankarampi varallisuuteen kohdistuva seuraamus. Suomessa on käytössä päiväsakkojärjestelmä, jonka mukaan sakko tuomitaan päiväsakkoina, joiden määrä on vähin-

tään yksi ja enintään 120. Mikäli samalla kertaa tuomitaan useampi sakkorangaistus, niiden yhteismäärä saa olla enintään 240 päiväsakkoa. Vähimmäismäärä on tällaisessakin tapauksessa yksi. (Melander 2010, 154-155.)

Joidenkin rikossäännösten rangaistusasteikoissa on säädetty päiväsakkojen erityisistä vähimmäismääristä. Esimerkiksi törkeästä rattijuopumuksesta on tuomittava rangaistukseksi vähintään 60 päiväsakkoa. Päiväsakon rahamääräinen suuruus määrätään sakotettavan maksukyvyyn mukaan. Tuon rahamäärän suuruus perustuu nettoperiaatteeseen eli tuomittavan nettotuloihin. Jos sakotettavalla on elatusvelvollisia, päiväsakon rahamäärä vähenee jokaisesta elatusvelvollisesta kolme euroa. Päiväsakon rahamäärä on kuitenkin vähintään kuusi euroa. Tuomittavan sakon määrä on päiväsakon lukumäärä kerrottuna päiväsakon rahamäärällä. (Melander 2010, 155.)

Laissa ei ole määritelty, onko teosta tuomittava ehdollista vai ehdotonta vankeutta. Rangaistusasteikossa sakon- ja vankeusuhkan sekä pelkän vankeusuhkan sisältävät asteikot mahdolliset ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen. (Melander 2010, 150.)

Ehdollinen vankeusrangaistus tarkoittaa sitä, että rikosentekijä tuomitaan vankeuteen, mutta vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa lykätään määräajaksi. Jos tekijä tuomitaan esimerkiksi yhdeksän kuukauden pituiseen ehdolliseen vankeusrangaistukseen, rangaistus on ehdollinen tietyn tuomioistuimen asettaman määräajan. Tätä määräaikaa kutsutaan koeajaksi. Koeajan on oltava vähintään vuoden ja enintään kolmen vuoden pituinen. Mikäli ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittu tekijä tekee rikoksen koeaikana, ehdollinen vankeusrangaistus voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön. Muussa tapauksessa ehdollinen vankeusrangaistus raukeaa, kun koeaika on päättynyt. (Melander 2010, 158.)

Mikäli tekijän aikaisempi rikollisuus, rikoksen vakavuus tai rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys eivät edellytä ehdottoman vankeusrangaistuksen määräämistä, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdollisena vankeusrangaistuksena. Alle 18-vuotiaita ei voida määrätä ehdottomaan vankeusrangaistukseen, mikäli ehdottoman vankeusrangaistuksen määräämiselle ei ole painavia syitä. (RL 6:9.)

Tekijän aikaisemmalla rikollisuudella tarkoitetaan sellaisia rikoksia, joista on tuomittu tekijälle rangaistus ennen nyt tuomittavana olevaa rikosta. Valinta ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä on kuitenkin tehtävä kokonaisharkinnan mukaan ottamalla huomioon myös tekijän syyllisyys ja tuomittavana olevan rikoksen törkeys. Aikaisempia rikoksia huomioon otettaessa on huomioitava rikosten lukumäärän lisäksi rikosten uusimisoisuus. (Melander 2010, 158-159.)

Mitä pidempi aika edellisestä rikoksesta on, sitä pienempi merkitys sillä on tuomiota harkittaessa. Tekijän syyllisyyttä arvioitaessa on otettava huomioon konkreettisesta teosta ilmenevä tekijän syyllisyys. Tuo syyllisyys voi estää rangaistuksen määräämisen ehdolliseksi, jos rikos on esimerkiksi toteutettu erityisen törkeällä tai julmalla tavalla. Tällaisessa tilanteessa voidaan tuomita ehdoton vankeusrangaistus, vaikka tuomittu vankeusrangaistus olisikin selvästi alle kahden vuoden pituinen. (Melander 2010, 158-159.)

Jos ehdollista vankeusrangaistusta pidetään yksinään riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta, siihen voidaan liittää oheisseuraamus, joka on useimmiten sakkoa tai yhdyskuntapalvelua. Yhdyskuntapalvelua voidaan määrätä ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamukseksi vähintään 20 ja enintään 90 tuntia, mikäli ehdollinen vankeusrangaistus määrätään yli vuoden pituiseksi. Mikäli rikoksentekijä on alle 21-vuotias, ehdollisen vankeuden tehosteeksi voidaan määrätä valvontarangaistus yhden vuoden ja kolmen kuukauden ajaksi. Valvontarangaistusta on kuitenkin pidettävä perusteltuna uusien rikosten ehkäisemiseksi ja tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi. (RL 6:10.)

Mikäli alle 18-vuotias tekee rikoksen, hänet voidaan tuomita nuorisorangaistukseen, jos sakkoa pidetään riittämättömänä rangaistuksena tekijän aikaisemmat rikokset, rikoksen vakavuus ja rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys huomioon ottaen. Nuorisorangaistuksen määrääminen edellyttää myös, että painavat syyt eivät vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen määräämistä, ja että nuorisorangaistusta pidetään perusteltuna uusien rikosten ehkäisemiseksi ja tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi. (RL 6:10 a.) Edellä mainittujen edellytysten on katsottu käytännössä tarkoittavan sitä, että nuorisorangaistusta ei määrätä sellaisille nuorille, joiden elämäntilanne ja elämänhallinta eivät ole kunnossa. Nuorisorangaistuksen ei myöskään ole katsottu koskevan lieviä rikoksia. (Melander 2010, 166.)

Rikoksentekijä, joka tuomitaan enintään kahdeksan kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen, tuomitaan sen sijasta yhdyskuntapalveluun, mikäli painavien syiden ei katsota olevan esteenä yhdyskuntapalveluun tuomitsemiseen. Näitä painavia syitä voivat olla esimerkiksi aiemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset tai ehdottomat vankeusrangaistukset. (RL 6:11.) Jos tuomittava on esimerkiksi aloittamassa aikaisemmin tuomitun ehdottoman vankeusrangaistuksen suorittamisen, häntä ei voida tuomita yhdyskuntapalveluun (Melander 2010, 163).

Muita painavia syitä yhdyskuntapalvelun määräämiselle voi olla esimerkiksi rikoksen laatu tai tekohetki. Jos tekijä on esimerkiksi syyllistynyt pian yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen jälkeen samankaltaiseen rikokseen, uudesta rikoksesta ei välttämättä voida enää tuomita yhdyskuntapalvelua. (Melander 2010, 163-164.) Yhdyskuntapalvelun tuomitsemisessa edellytetään myös, että rikoksentekijä suostuu siihen, että rangaistus tuomitaan yhdyskuntapalveluna, ja

että hänen voidaan olettaa selviytyvän yhdyskuntapalvelusta (RL 6:11). Tekijästä laaditaan tätä varten soveltuvuus selvitys, jonka avulla arvioidaan tekijän mahdollisuuksia selviytyä yhdyskuntapalvelusta (Melander 2010, 164).

Valvontarangaistukseen voidaan tuomita rikosentekijä, joka tuomitaan enintään kuuden kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tällöin valvontarangaistus on samanpituisen kuin tuomittu ehdoton vankeusrangaistus. Edellytyksenä on, että rikosentekijää ei voida tuomita yhdyskuntapalveluun edellisessä kappaleessa mainittujen esteiden tai puuttuvien edellytysten vuoksi. Valvontarangaistukselle ei saa olla esteitä, jotka aiheutuvat aikaisemmin tuomituista valvontarangaistuksista tai ehdottomista vankeusrangaistuksista. Valvontarangaistukselle ei saa olla myöskään kysymyksessä olevan rikoksen laadusta aiheutuvaa estettä. Lisäksi valvontarangaistusta on pidettävä perusteltuna rikosentekijän sosiaalisten valmiuksien ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. (RL 6:11.)

Rikosentekijän on myös suostuttava siihen, että rangaistus tuomitaan valvontarangaistuksena. Lisäksi hänen kanssaan samassa asunnossa asuvien täysi-ikäisten on suostuttava omasta vakaasta tahdostaan valvontarangaistuksen täytäntöönpanoon kyseessä olevassa asunnossa. Rikosentekijälle on voitava määrätä velvollisuus osallistua hänelle määrättyyn toimintaan ja pysyä asunnossaan. Lisäksi rikosentekijän on voitava olettaa suorituvan valvontarangaistuksesta. (RL 6:11 a.)

Rangaistuksen voi jättää tuomitsematta esimerkiksi silloin, kun rikosentekijä on teon tehdesään ollut alle 18-vuotias ja teon katsotaan johtuneen harkitsemattomuudesta tai ymmärtämättömyydestä. Tekijän voi jättää tuomitsematta rangaistukseen myös muun muassa silloin, kun rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana, rikos on tekijään tai tekoon liittyvistä erityisistä syistä rinnastettava anteeksiannettavaan tekoon taikka rikosta on pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä sen haitallisuuteen tai siitä ilmenevään tekijän syyllisyyteen nähden. (RL 6:12.)

4.4 Rangaistuksesta tehtävät vähennykset

Rangaistuksesta tehtävät vähennykset perustuvat kompensatioajatteluun. Rikosentekijän katsotaan joutuneen jo suorittamaan rikoksen johdosta jotain rangaistukseen verrattavaa, mikä on hyvitetävä hänelle rangaistuksesta tehtävän vähennyksen muodossa. Useimmiten rikosentekijä on tällöin ollut ennen tuomion antamista tutkintavankeudessa tai muuten vapautensa menettäneenä. (Koskinen 2008, 109-110.)

Mikäli rikosentekijä on ollut rikoksensa johdosta vapautensa menettäneenä yhteensä vähintään yhden vuorokauden ennen rikoksesta tuomitsemista, vapaudenmenetysaika on vähennet-

tävä hänelle määrättävästä rangaistuksesta. Samalla tavoin menetellään myös silloin, kun vapaudenmenetys on aiheutunut samaan asiaan liittyvän syytteen tai esitutinnan kohteena olleen rikoksen johdosta taikka oikeuteen tuotavaksi määrätyn vastaajan säilöön ottamisen johdosta. (RL 6:13.) Vapaudenmenetysaika lasketaan siten, että vain täydet vuorokaudet otetaan huomioon. Esimerkiksi yhden vuorokauden vapaudenmenetys vähentää vankeusrangaistuksesta yhden päivän. Jos tekijä on ollut vapautensa menettäneenä alle 24 tuntia, vapaudenmenetystä ei oteta rangaistuksessa huomioon.

Jos rikoksesta tuomitaan vankeusrangaistus, rangaistuksesta on vähennettävä vapaudenmenetystä vastaava aika tai katsottava vapaudenmenetysaika rangaistuksen täydeksi suoritukseksi. Mikäli rikoksesta tuomitaan sakkoa, vapaudenmenetys otetaan huomioon kohtuullisessa määrin. Vähennys on kuitenkin otettava huomioon vähintään vapaudenmenetystä vastaavan ajan pituisena tai katsottava rangaistuksen täydeksi suoritukseksi. Mikäli rikoksesta tuomitaan nuorisorangaistus, vapaudenmenetys otetaan huomioon sen vähennyksenä. Yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaa kahta nuorisorangaistuspäivää, mikäli siitä ei ole erityistä syytä poiketa. Vapaudenmenetys katsotaan rangaistuksen täydeksi suoritukseksi, jos rangaistukseksi tuomitaan rikesakkoa. (RL 6:13.)

4.5 Yhteinen rangaistus

Mikäli kahdesta tai useammasta rikoksesta on tuomittava samalla kertaa vankeusrangaistukseen, rikoksista tuomitaan yhteinen vankeusrangaistus, ellei laissa toisin säädetä. Jos jostakin rikoksesta olisi tuomittava vankeutta ja muista rikoksista sakkoa, kaikista rikoksista voidaan tuomita yhteiseen vankeusrangaistukseen. Vaihtoehtona on myös, että tuomitaan yhteiseen vankeusrangaistukseen ja sen ohella sakkoa. Mikäli yhdestä rikoksesta olisi tuomittava elinkautinen vankeusrangaistus, yhteiseksi rangaistukseksi määräytyy yhteinen elinkautinen vankeusrangaistus. (RL 7:1.)

Kun monesta rikoksesta tuomitaan yhteiseen vankeusrangaistukseen, ankarimman enimmäisrangaistuksen saa ylittää, mutta kaikkien rikosten yhteen laskettua enimmäisrangaistusta ei saa ylittää. Ankarimman enimmäisrangaistuksen saa ylittää korkeintaan yhdellä vuodella, jos ankarin enimmäisrangaistus on vähemmän kuin yksi vuosi ja kuusi kuukautta vankeutta. Sen saa ylittää korkeintaan kahdella vuodella, mikäli ankarin enimmäisrangaistus on vähintään yksi vuosi ja kuusi kuukautta, mutta vähemmän kuin neljä vuotta vankeutta. Ankarimman enimmäisrangaistuksen saa ylittää korkeintaan kolmella vuodella, jos ankarin enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Yhteinen vankeusrangaistus ei saa olla lyhyempi kuin eri rikoksista määrättävä ankarin vähimmäisrangaistus. (RL 7:2.)

Myös sakkorangaistuksissa tuomitaan yhteiseen sakkorangaistukseen kaikista rikoksista, joista tuomittaisiin samalla kertaa sakkorangaistukseen. Yhteisen sakkorangaistuksen enimmäismäärä on 240 päiväsakkoa. Se ei kuitenkaan saa olla ankarampi kuin kaikkien sakkorangaistusten enimmäismäärät yhteensä. (RL 7:3.) Mikäli rikoksista olisi samalla kertaa tuomittava sakkorangaistus sekä rikesakko, tuomitaan rangaistukseksi sakkorangaistus tai yhteinen sakkorangaistus korotettuna 20 eurolla (RL 7:3 a). Jos rikoksista olisi tuomittava samalla kertaa monta rikesakkoa, tuomitaan rangaistukseksi yksi rikesakko, joka on ankarimman rikesakon määräinen ja 20 eurolla korotettu (RL 7:3 b). Muut rangaistukset, kuten viraltapano, tuomitaan yhteisen rangaistuksen ohella (RL 7:4).

Yhteistä rangaistusta mitattaessa noudatetaan samoja säännöksiä kuin aikaisemmin 4.3 -luvussa esitetyissä rangaistuksen mittaamisen yleisissä säännöksissä. Kun mitataan yhteistä rangaistusta, on lähtökohdaksi otettava se rangaistus, josta tuomittaisiin ankarin rangaistus. Yhteinen rangaistus tulee mitata siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen. Myös esimerkiksi rangaistuksen koventamis- tai lieventämisperuste on otettava kohtuullisessa määrin huomioon yhteistä rangaistusta mitattaessa. (RL 7:5.)

Mikäli vankeusrangaistukseen tuomittua syytetään tämän rikoksen tuomitsemista aiemmin tehdystä rikoksesta, aiemmin tuomittu vankeusrangaistus voidaan ottaa uutta tuomiota määrättäessä huomioon rangaistusta lieventävänä tai alentavana seikkana. Uudessa tuomiossa rikoksesta voidaan myös tuomita sille määrättyä vähimmäisaikaa lyhyempi vankeusrangaistus tai aiemmin tuomittu rikos voidaan katsoa riittäväksi seuraamukseksi uudesta rikoksesta. (RL 7:6.) Myös aikaisemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun ja valvontarangaistuksen kohdalla voidaan menetellä edellä mainituin tavoin (RL 7:7).

Lähtökohtana yhteiselle rangaistukselle on pidettävä ankarimmin arvosteltavaa yksittäistä rikosta. Useimmiten sen rangaistusasteikko riittääkin mitattaessa yhteistä rangaistusta rikoskokonaisuudesta. Yhteinen rangaistus johtaakin yleensä rikoksenteikijän kannalta edullisempaan tuomioon kuin jokaisen rikoksen tuomitseminen erikseen. Mikäli rikoksenteikijä on tuomittu ehdottomaan vankeuteen ja häntä syytetään uudessa oikeudenkäynnissä rikoksesta, jonka hän on tehnyt ennen ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista, aikaisempi tuomio on otettava kohtuuden mukaan huomioon uutta rangaistusta alentavana seikkana. (Koskinen 2008, 107-109.)

Aikaisempi rangaistus voidaan myös vaihtoehtoisesti katsoa riittäväksi seuraamukseksi myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta tai uusi rangaistus voidaan määrätä laissa säädettyä vähimmäisaikaa lyhyemmäksi. Tällaisilla säännöksillä pyritään siihen, että tulos olisi sa-

manlainen kuin jos kaikista rikoksista olisi määrätty samalla kertaa yhteinen rangaistus. (Koskinen 2008, 109.)

Yhteisen rangaistuksen määrittämisestä on kuitenkin erotettava rangaistusten yhteenlaskeminen. Mikäli samalla kertaa pannaan täytäntöön yhdestä tai useammasta rikoksesta tuomitut määräaikaisten vankeusrangaistukset, rangaistukset lasketaan täysin määrin yhteen. Yhteenlaskettu aika ei saa kuitenkaan olla enempää kuin 20 vuotta. (Koskinen 2008, 109.)

5 Muuntohuumeiden luokittelu

5.1 Muuntohuumeiden luokittelu huumausaineiksi

Vuoden 2011 kesällä Suomessa tuli voimaan huumausainelain muutos, jonka myötä muuntohuumeet voidaan kansallisesti luokitella aiempaa nopeammin huumausaineiksi (Tulli 2012). Tämän lain mukaan Suomessa voidaan terveysvaarojen arvioinnin jälkeen luokitella kansallisesti huumausaineiksi sellaisia aineita, jotka on ilmoitettu EU:n uusien aineiden varoitustjärjestelmään. Myös lääkeaineiksi luokiteltuja aineita voidaan luokitella huumausaineiksi, jos lääkeaineet ovat farmakologisilta ominaisuuksiltaan rinnastettavissa huumausaineiksi. (Irti huumeista 2013.) Esimerkiksi MDPV oli kuitenkin luokiteltu huumausaineeksi jo 28.6.2010. Myös mefedroni luokiteltiin huumausaineeksi ennen Suomessa voimaan tullutta lakimuutosta. Se luokiteltiin EU:n kautta huumausaineeksi 23.2.2011. (Koulutusmateriaali 2012.)

Aikaisemmin huumausaineiksi luokittelu tapahtui kansainvälisessä yhteistyössä joko EU:ssa tai YK:ssa. Tällainen huumausaineiden luokittelu oli hidasta, mikä aiheutti valvonnan ongelmia sekä merkittäviä terveydellisiä riskejä. Uuden lain myötä poliisi ja tulli saavat paremmat keinot tutkia ja valvoa uusien aineiden maahantuontia, käyttöä ja myyntiä Suomessa. Uuden lain avulla voidaan myös muuttaa markkinoille tulossa olevien aineiden hallussapito ja käyttö rangaistaviksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.) Uuden lain tarkoituksena oli, että muuntohuumeita voitaisiin luokitella huumausaineiksi jopa kuukaudessa. Aineiden luokittelu huumausaineiksi koventaa välittäjien rangaistuksia tuntuvasti, sillä aiemmin heitä on tuomittu vain lääkerikoksista, joiden rangaistukset ovat huomattavasti lievempiä kuin huumausainerikosten rangaistukset. (Helsingin sanomat 2011.)

Esimerkiksi poliisi tai tulli voi tehdä aloitteen muuntohuumeen luokitteluksi huumausaineeksi. Tällöin taustalla on usein aineen suuria takavarikoita, aineen laaja levinneisyys tai kansainvälistä salakuljetusta. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea voi myös tehdä tällaisen aloitteen. Tällöin luokittelun perusteena ovat yleensä muuntohuumeen farmakologiset tai toksikologiset ominaisuudet, jotka edellyttävät lääkeaineeksi luokittelua. (Koulutusmateriaali 2012.)

Lisäksi aloitteen voi tehdä myrkytyskeskus tai oikeustieteen laitos. Myrkytyskeskus tekee aloitteen yleensä silloin, kun aineen käytöstä johtuen on ilmennyt vakavia myrkytyksiä. Oikeustieteen laitoksen tekemän aloitteen perusteena on usein se, että aine on aiheuttanut monia kuolemantapauksia. Myös Euroopan huumausaineiden seurantakeskuksen havainnot voivat olla luokittelun käynnistymisen perusteena. (Koulutusmateriaali 2012.)

Kun luokittelu käynnistetään, ensin arvioidaan muuntohuumeen ominaisuudet ja vaarallisuus. Tämän arvioinnin tekevät Fimea, THL, poliisi ja tulli. Tämän jälkeen Fimea toimittaa arvion ja toimenpide-ehdotuksen Sosiaali- ja terveysministeriöön, joka sitten valmistelee muutokset Valtioneuvoston asetukseen. (Koulutusmateriaali 2012.)

Vuonna 2012 muuntohuumeita luokiteltiin ensimmäistä kertaa huumausaineiksi uuden lain voimaantulon jälkeen. Valtioneuvosto antoi maaliskuussa 2012 asetuksen huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen muuttamisesta. Asetuksen voimaantulon jälkeen huumausaineiksi on luokiteltu muuntohuumeista esimerkiksi ekstaasin kaltainen mCPP ja LSD:n kaltainen Bromo-Dragonfly. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Ensimmäisen kerran muuntohuumeita luokiteltiin huumausaineiksi 12.3.2012. Tuolloin huumausaineiksi luokiteltiin muun muassa JWH-018, JWH-073 ja JWH-081. Nämä aineet ovat syntetisiä kannabinoideja, joita kutsutaan esimerkiksi ”jehoviksi”. Tällaisia johdannaisia on jopa 500-600 kappaletta, mutta vain nämä kolme ainetta on luokiteltu huumausaineiksi. Näitä ”jehovia” voidaan tilata internetistä, kuten monia muitakin muuntohuumeita. Vuonna 2011 näitä aineita takavarikoitiin 45 kilogrammaa. Vuonna 2012 tämä määrä oli enää 115 grammaa. (Koulutusmateriaali 2012.)

Ensimmäisiin huumausaineiksi luokiteltaviin muuntohuumeisiin kuuluu myös mCPP, joka on ekstaasiin rinnastettava piperatsiinijohdos. Sitä esiintyy myös ekstaasitabletteja muistuttavina tabletteina. mCPP:tä takavarikoitiin vuonna 2011 4,3 kilogrammaa ja 88 kappaletta. Vuonna 2012 ainetta takavarikoitiin enää vain 20 grammaa ja kaksi kappaletta. (Koulutusmateriaali 2012.) Oikeuskäytännön mukaan mCPP:stä on tuomittu lääkerikoksena yhdeksän kuukautta ehdotonta vankeutta, kun kyseessä on ollut 55 kilogrammaa ja 2600 tablettia mCPP:tä ja lisäksi noin 20 000 lappua Bromo-Dragonfly:ta (Helsingin HO 29.6.2012 nro 1864). Rikoksen tekoaikana aineita ei ollut vielä luokiteltu huumausaineiksi. Aineita ei voitu pitää rangaistusta määrättäessä huumausaineina, vaikka ne olikin tuomiota annettaessa jo luokiteltu huumausaineiksi. Tämä johtuu siitä, että laillisuusperiaatteen mukaan ei voida tuomita rangaistukseen teosta, joka ei ole tekoaikana määrätty rangaistavaksi teoksi. Jos rangaistus olisi tuomittu

huumausainerikoksena, rangaistus olisi voinut olla huomattavasti määrättyä rangaistusta ankarampi.

Bromo-Dragonfly kuuluu myös muuntohuumeisiin, jotka on luokiteltu huumausaineiksi 12.3.2012. Bromo-Dragonfly on vaikutukseltaan LSD:n kaltainen hallusinogeeni. Tämä muuntohuume on yleensä imeytettynä LSD-lappuja muistuttavaan paperilappuun tai sokeripalaan. Bromo-Dragonfly:ta takavarikoitiin vuonna 2011 1368 kappaletta. Vuonna 2012 sitä takavarikoitiin kuitenkin vielä 2524 kappaletta. (Koulutusmateriaali 2012.) Sen suosio ei siten laskenut huumausaineeksi luokittelun jälkeen, toisin kuin monille muille muuntohuumeille kävi.

Myös 2-DPMP ja metyloni luokiteltiin huumausaineiksi 12.3.2012. 2-DPMP on valkoisen jauheen tai tablettien muodossa oleva muuntohuume, joka rinnastetaan huumevaikutuksiltaan amfetamiiniin. Tätä ainetta myydään Suomessa amfetamiinin kaltaisena stimulanttina. Vuonna 2011 sitä takavarikoitiin 35 grammaa ja 23 kappaletta. Vuonna 2012 sitä takavarikoitiin enää 16 grammaa. Metyloni puolestaan rinnastetaan ekstaasiin ja metamfetamiiniin. Sitä takavarikoitiin 1256 grammaa vuonna 2011. Vuoden 2012 aikana sitä takavarikoitiin enää vain 280 grammaa. (Koulutusmateriaali 2012.)

Edellä mainittujen muuntohuumeiden takavarikkomäärät ovat suhteellisen alhaisia verrattuna vuositasolla takavarikoitaviin muuntohuumeisiin. Takavarikoitujen muuntohuumeiden määrä on kasvanut viime vuosina paljon. Vuonna 2009 takavarikoitiin 0,5 kilogrammaa, vuonna 2010 takavarikoitiin 4,5 kilogrammaa muuntohuumeita, kun taas vuonna 2011 määrä oli jo 51 kilogrammaa ja vuonna 2012 tuo määrä oli 65 kilogrammaa. (Koulutusmateriaali 2012.) Takavarikoiden määrä nousi varsinkin vuonna 2011 huomasti. Yksi syy tähän voi olla se, että muuntohuumeet ovat yleistyneet huomattavasti tuona aikana. Kun uusia muuntohuumeita tulee koko ajan lisää, niitä saadaan takavarikoituakin koko ajan enemmän.

GBL eli ”lakka” on yksi muuntohuumeista, joita ei ole vielä luokiteltu huumausaineeksi. GBL:n huumausaineeksi luokittelun ongelmana on se, että aineella on teollisia käyttötarkoituksia, eli sillä on myös laillista käyttöä. GBL on luokiteltu lääkkeeksi jo 1.1.2001 ja ollut siitä lähtien jokaisen lääkepääätöksen listoilla. Lakkaa on pidetty lääkkeenä silloinkin, kun sitä on tuotu maahan Clean Magic-puhdistusliuosvalmisteena. (Koulutusmateriaali 2012.)

Kun muuntohuumeita luokitellaan huumausaineiksi, niiden rangaistuskäytännöt ovat helpommin yhtenäistettävissä. Tällöin muuntohuumeisiin liittyvät rikokset voidaan tuomita huumausainerikoksina ja soveltaa huumausainerikosten rangaistuskäytäntöjä. Jos esimerkiksi huumausaineeksi luokiteltu muuntohuume on rinnastettavissa amfetamiiniin, voidaan rangaistuksen lähtökohdaksi ottaa amfetamiinirikoksiin liittyvä rangaistuskäytäntö. Yleensä huumausaineeksi luokittelun yhteydessä muuntohuumeesta saadaan myös lisätietoa, joten siihen liittyvän

rikoksen rangaistuksen määräämiseenkin osataan suhtautua paremmin, kun aineesta ja sen vaikutuksista tiedetään enemmän.

5.2 Muuntohuumeiden luokittelu lääkkeiksi

Kaikkia muuntohuumeita ei kuitenkaan ole määritelty edes lääkkeiksi, mikä vaikeuttaa muuntohuumerikosten valvontaa ja niistä tuomitsemista. Jos ainetta ei ole määritelty edes lääkkeiksi, kyseessä olevasta teosta ei voida tuomita rangaistusta. Tämän takia on tärkeää saada uudet valmisteet ja aineet mahdollisimman nopeasti luokiteltua lääkkeiksi. Mikäli muuntohuume on määritelty lääkkeeksi, sen maahantuonti on laitonta. Kun lääkkeeksi luokiteltua muuntohuumetta tuodaan Suomeen, tekijää voidaan syyttää salakuljetuksesta. Jos jonkun henkilön hallusta löydetään tällaista ainetta, häntä voidaan syyttää laittomaan tuontitavaraan ryhtymisestä. Myös lääkerikos voi tulla lääkkeeksi luokitellun muuntohuumeen osalta kyseeseen. Mikäli muuntohuume on kuitenkin saatu luokiteltua huumausaineeksi, nimikkeenä on tällöin huumausainerikos, josta voidaan antaa kovempia rangaistuksia kuin lääkkeeksi luokiteltuun muuntohuumeeseen liittyvästä rikoksesta.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea päättää tarvittaessa siitä, onko valmistetta tai ainetta pidettävä lääkkeenä vai ei (LL 6 §). Fimea käyttää luokittelun perusteena hakijan antamia tietoja, tieteelliseen kirjallisuuteen perustuvaa tietoa valmisteen ainesosien vaikutuksista sekä valmisteen markkinoinnissa esitettyjä tietoja. Myös EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioidaan päätöksiä tehtäessä. Luokittelussa arvioidaan aineen koostumus, lääketieteellisesti todetut tiedossa olevat farmakologiset ominaisuudet, käyttötarkoitus ja käytettävät, aineen levityksen laajuus sekä vaarat, joita aineen käytöstä voi aiheutua. Lisäksi otetaan huomioon se tieto, joka kuluttajilla on kyseisestä tuotteesta. (Fimea 2013.)

Aineen tai valmisteen luokittelu lääkkeeksi kestää yleensä neljästä kuuteen kuukauteen kuulemisaikoineen. Jos valmiste tai aine luokitellaan ei-lääkkeeksi, päätöksen saa noin kuukauden tai kahden kuukauden kuluttua pyynnön jättämisestä. Tällöin asiassa ei ole kuulemisaikaa, joten prosessi lyhenee. Yksittäisiä luokittelupäätöksiä tehdään Fimeassa vuosittain noin 30. (Fimea 2013.)

Fimean on vahvistettava lääkeluettelo joka kolmas vuosi. Mikäli tarve vaatii, Fimean on vahvistettava lääkeluettelo useammin. Lääkeluettelo laadittaessa on otettava huomioon lääkelain 3 § ja 5 §. (LL 83 §.) LL 3 §:n mukaan lääkkeeksi luokitellaan muun muassa sellaiset valmisteet tai aineet, joiden tarkoituksena on ulkoisesti tai sisäisesti käytettynä ehkäistä, lievittää taikka parantaa sairautta tai sen oireita ihmisessä tai eläimessä. Lisäksi lääkkeenä pidetään ulkoisesti tai sisäisesti käytettävää ainetta tai aineiden yhdistelmää, jota käytetään ihmisen tai eläimen sairauden syyn tai terveydentilan selvittämiseksi taikka elintoimintojen kor-

jaamiseksi, palauttamiseksi tai muuttamiseksi immunologisen, farmakologisen tai metabolisen vaikutuksen avulla. (LL 3 §.)

Mikäli tuote vastaa kaikki sen ominaisuudet huomioon ottaen lääkkeen ja muualla lainsäädännössä taikka Euroopan unionin säädöksissä olevan muun valmisteen määritelmää, valmisteseen sovelletaan ensisijaisesti sitä, mitä lääkkeestä on säädetty (LL 3 §). Lääkeaineeksi luokitellaan kemiallisesti tai muuten tieteellisillä menetelmillä yksityiskohtaisesti määritelty aine, joka vaikuttaa elimistöön, ja jota käytetään lääkkeenä sellaisenaan tai lääkevalmisteen valmistuksessa (LL 5 §).

Lääkeluettelo ei kuitenkaan ole sitova tai tyhjentävä lista lääkeaineista. Aine, joka on mainittu lääkeluettelossa, voi kuulua muun kuin lääkkeellisen käyttötarkoituksensa perusteella muunkin kuin lääkelainsäädännön piiriin. Tällaisella aineella voi olla esimerkiksi teollinen käyttötarkoitus. (Fimea 2013.)

Fimean tekemä luokittelupäätös tulee lainvoimaiseksi 30 päivän valitusajan jälkeen. Mikäli päätöksestä valitetaan, päätös tulee lainvoimaiseksi, kun valitus on käsitelty. Päätös on myös mahdollista palauttaa Fimealle uudelleen käsiteltäväksi. Kun valmiste tai aine on luokiteltu lääkkeeksi, sitä ei voida pitää kaupan elintarvikkeena. Lääkkeeksi luokiteltu valmiste voidaan tuoda markkinoille, kun sille on haettu myyntilupa. Elinkeinonharjoittajan tulee itse huolehtia siitä, että lääkkeeksi luokiteltu valmiste poistetaan elintarvikkeita myyvän kaupan hyllyiltä. Mikäli tuotetta kuitenkin myydään lainvastaisesti, valvontaviranomaiset voivat puuttua sen myyntiin. (Fimea 2013.)

Vuonna 2012 lääkkeiksi luokiteltiin esimerkiksi MPA (Metiopropamiini), Alfa-PVP ja 4-metyyliamfetamiini. MPA on päihteenä käytettävä muuntohuume, joka on rakenteeltaan metamfetamiinin analogi. Alfa-PVP on päihteenä käytettävä muuntohuume, joka muistuttaa rakenteeltaan MDPV-huumausainetta sekä pyrovaleroni-ryhmään kuuluvia muuntohuumeita. 4-metyyliamfetamiini on myös päihteenä käytettävä muuntohuume, joka vaikuttaa keskushermostoon, eikä sillä ole virallista käyttöä lääkkeenä. Kaikki nämä aineet rinnastetaan luokittelun jälkeen lääkemääräyksellä toimitettaviin lääkkeisiin. (Fimea 2012.)

Esimerkiksi 25B-NBOMe, AKB-48F, 5F-AKB48 sekä 5F-PB-22 ja JWH-018 ovat muuntohuumeita, jotka luokiteltiin lääkkeiksi vuonna 2013. 25B-NBOMe on päihteenä väärinkäytetty aine, jolla on piristäviä ja hallusinogeenisiä vaikutuksia. AKB-48F, 5F-AKB48 sekä 5F-PB-22 ja JWH-018 ovat päihteinä väärinkäytettyjä aineita, jotka kuuluvat kannabinoidi-johdannaisiin. (Fimea 2013.)

Muuntohuumeita on luokiteltava lääkkeiksi tarvittaessa, sillä jos muuntohuumetta ei ole luokiteltu edes lääkkeeksi, siihen liittyvästä teosta ei voida lain mukaan rangaista. Jos ainetta ei ole luokiteltu lääkkeeksi eikä huumausaineeksi, muuntohuumeen maahantuonti on laillista. Vaikka tiedossa olisikin, että kyseessä on huumausaineisiin verrattava aine, jota käytetään päihteenä, teosta ei voida tuomita rangaistusta, jos aine ei ole lääke eikä huumausaine. Tämä on muuntohuumeiden kehittämisen tärkein syy. Tällä tavoin voidaan tuoda maahan huumausaineen kaltaisia aineita ilman rikosoikeudellista rangaistusta.

6 Huumausainerikosten rangaistuskäytännöt

Rangaistaviksi rikoksiksi huumausaineiden osalta on määritelty huumausaineen maahantuonti, maastavienti, hallussapito, valmistaminen, viljely, välittäminen, myynti sekä toiselle luovuttaminen tai muu levittäminen. Myös tällaisten rikosten yritykset rinnastetaan täytettyyn teokoon. Tällaisista rikoksista tekijälle on tuomittava sakkorangaistus tai enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus. (RL 50:1.) Jos joku hankkii, vastaanottaa, tuo maahan tai valmistaa rikoksen tekemiseen soveltuvan tarvikkeen, välineen tai aineen sitä tarkoitusta varten, että hän tekisi jonkun edellä mainituista rikoksista, hän syyllistyy huumausainerikoksen valmisteluun. Tällaisesta rikoksesta hänelle on myös tuomittava sakkorangaistus tai enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus. (RL 50:3.)

Huumausainerikos määritellään törkeäksi, jos kyseessä oleva huumausaine on erityisen vaarallinen tai sitä on suuri määrä, teko liittyy laajamittaisen huumeliigan toimintaan, rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka jos rikos on aiheuttanut useille vakavan hengen tai terveyden vaaran (RL 50:2). Tämä säännös tukee edellä luvussa 4 esitettyä oikeudenmukaisuusperiaatetta, jonka mukaan rangaistuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen. Rangaistus on siis tuomittava teon törkeyden mukaan. Erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi luokiteltavan huumausaineen käyttöön liittyy voimakkaat vieroitusoireet, virheellisestä annostelusta johtuva hengenvaara tai lyhytaikaisestakin käytöstä johtuva vakavan terveydellisen vaurion vaara (RL 50:5).

Myös huumausaineiden levittäminen alaikäisille tai niiden levittäminen muulla tavoin häikäilemättömällä tavalla täyttää törkeän huumausainerikoksen tunnusmerkistön. Lisäksi huumausainerikoksen tulee olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä huumausainerikoksesta on tuomittava vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään kymmenen vuotta. (RL 50:2.)

Huumausaineen käyttörikoksista tuomitaan hieman lievempiä rangaistuksia kuin huumausainerikoksista. Jos tekijä pitää hallussaan omaa käyttöä varten, käyttää laittomasti tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, hänelle on tuomittava sakkorangaistus tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. (RL 50:2 a.) Käyttörikokset ovat laadultaan lievempiä tekoja, sillä

tällaisen teon yhteydessä ei vahingoiteta tai aiheuteta vaaraa muille henkilöille, eikä tällaisen teon tarkoituksena ole taloudellinen hyötyminen.

Myös huumausainerikoksen edistäminen on rangaistava teko. Mikäli joku välittää, luovuttaa, kuljettaa tai valmistaa huumausaineen laitonta maahantuontia, maastavientiä, valmistusta tai viljelyä varten tarkoitettuja tarvikkeita, välineitä tai aineita hänet on tuomittava huumausainerikoksen edistämisestä. Tuomittavan tulee myös olla tietoinen siitä, että edellä mainittuja tarvikkeita, välineitä tai aineita käytettäisiin tuohon tarkoitukseen. Lisäksi varojen lainaaminen tai muu rahoittaminen huumausainerikoksen edistämisen tai valmistelutarkoituksessa on rangaistava teko. Tällöinkin tekijän tulee olla tietoinen rahoituksen tarkoituksesta. Tällaisista huumausainerikosten edistämisrikoksista on tuomittava sakkorangaistusta tai enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus, jollei tekoa rangaista osallisuutena huumausainerikokseen tai törkeään huumausainerikokseen. (RL 50:4.)

Törkeän huumausainerikoksen edistämässä rikosentekijän on toimittava huumausainerikosten laajamittaiseen tekemiseen järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä. Tällaisessa rikoksessa rikoksen kohteena oleva tarvike, väline tai aine täytyy olla tarkoitettu suuren huumausainemäärän tai erittäin vaarallisen huumausaineen maahantuontiin, maastavientiin, valmistukseen tai viljelyyn taikka huumausainerikoksen edistämisellä tai edistävällä rikoksella on tavoiteltava huomattavaa taloudellista hyötyä. Lisäksi rikoksen täytyy olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Tällaisesta törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä on tuomittava vähintään neljän kuukauden ja enintään kuuden vuoden vankeusrangaistus. Myös tällaisessa rikoksessa yrityskin on rangaistava teko. (RL 50:4 a.)

Menettämisseuraamus on tuomittava sellaisten tarvikkeiden, välineiden ja aineiden osalta, joita on käytetty huumausainerikoksen, törkeän huumausainerikoksen, huumausainerikoksen käyttörikoksen tai sen valmistelun, huumausainerikoksen edistämisen taikka törkeän huumausainerikoksen tekemiseen tai jos tarvikkeet, välineet tai aineet on hankittu tähän tarkoitukseen. Tällöin kyseessä olevat tarvikkeet, välineet ja aineet tuomitaan valtiolle menetetyksi. Myös rahat tai varat, joita on tietoisesti käytetty jonkinlaisen huumausainerikoksen edistämiseen tai valmisteluun, on tuomittava valtiolle menetetyksi. Tällöin rahoittaja, rahoituksen vastaanottaja tai molemmat yhteisvastuullisesti tuomitaan menettämään varat valtiolle. (RL 50:6.)

Mikäli rikosta on pidettävä huumausaineen laatu ja määrä, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen kokonaisuutena arvostellen vähäisenä, huumausaineisiin liittyvästä rikoksesta voidaan jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta. Jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö hyväksymään hoitoon, syyte voidaan jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta. (RL 50:7.)

7 Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt

Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt ovat huumausainerikosten rangaistuskäytäntöihin verrattuna paljon lievempiä. Useimmiten muuntohuumerikoksista rangaistaan salakuljetuksina tai lääkerikoksina, jolloin rangaistusasteikko on huomattavasti lievempi kuin huumausainerikoksen tai törkeän huumausainerikoksen rangaistusasteikko. Periaatteessa tämän voidaan katsoa jokseenkin poikkeavan yhdenvertaisuusperiaatteesta siten, että vaikka jotkin muuntohuumeet muistuttavat ominaisuuksiltaan ja vaikutuksiltaan hyvin paljon jotakin tavallista huumausainetta, muuntohuumeeseen liittyvästä rikoksesta voidaan tuomita hyvinkin paljon lievempi rangaistus. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti samanlaisista teoista tulisi tuomita samanlaiset rangaistukset.

Salakuljetuksena pidetään tekoa, jossa joku tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty tai edellyttää viranomaisen tarkastusta tai lupaa eikä tekijällä ole asianmukaista lupaa tavarantoontiin tai vientiin taikka tekijä muuten rikkoo tuontia tai vientiä koskevia määräyksiä tai säännöksiä. Tällaisesta salakuljetuksesta on tuomittava rangaistukseksi sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. (RL 46:4.) Mikäli salakuljetus on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, tekijä on tuomittava lievästä salakuljetuksesta sakkorangaistukseen. Teon vähäisyyttä arvostellessa on otettava huomioon tavarantoontiin, arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat. (RL 46:5.)

Lääkerikoksesta on tuomittava tekijä, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta lääkelain tai lääkkeiden valvontaa koskevan asetuksen taikka niiden nojalla annetun yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai säännöksen vastaisesti esimerkiksi tuo maahan, valmistaa, luovuttaa, pitää myynnissä tai varastoi lääkelaissa tarkoitettuja lääkkeitä. Tällaisesta lääkerikoksesta on tuomittava sakkorangaistukseen tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen. (RL 44:5.)

Joskus muuntohuumerikoksissa kysymykseen tulee laitton tuontitavaraan ryhtyminen. Sillä tarkoitetaan tekoa, jossa tekijä hankkii, välittää, kätkee tai ottaa huostaansa sellaista omaisuutta, johon nähden sitä maahan tuotaessa on tehty esimerkiksi salakuljetusrikos. Laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä voidaan rangaista myös, jos tekijä on muulla tavoin ryhtynyt sellaiseen omaisuuteen, vaikka hän on ollut tietoinen siitä, että omaisuus on tuolla tavoin tuotu maahan. Laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä on tuomittava sakkorangaistukseen tai enintään yhdeksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi vankeusrangaistukseen. (RL 46:6.) Mikäli tekoa pidetään kokonaisuutena arvostellen vähäisenä, tekijä on tuomittava lievästä laittoon tuontitavaraan ryhtymisestä sakkorangaistukseen. Tällöin otetaan huomioon omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat. (RL 46:7.)

Joissakin tapauksissa muuntohuumerikoksessa voi tulla kysymykseen dopingrikos. Dopingrikoksi määritellään teko, jossa tekijä laittomasti tuo tai yrittää tuoda maahan dopingainetta, välittää, luovuttaa toiselle, myy tai muuten levittää tai yrittää levittää dopingainetta taikka valmistaa tai yrittää valmistaa dopingainetta. Tällaisesta dopingrikoksesta on tuomittava sakkorangaistukseen tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Dopingrikoksena pidetään myös tekoa, jossa tekijä pitää dopingainetta hallussaan tarkoituksenaan todennäköisesti levittää sitä laittomasti. (RL 44:6.)

Törkeänä dopingrikoksena pidetään sellaista tekoa, jossa tavoitellaan huomattavaa taloudellista etua, dopingainetta levitetään alaikäisille, rikoksen kohteena on huomattavan suuri määrä dopingainetta tai rikoksentekijä toimii tämänkaltaiseen rikollisuuteen laajamittaiseen tekemiseen järjestäytyneen rikollisjärjestön jäsenenä. Lisäksi rikoksen on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Tällaisesta törkeästä dopingrikoksesta on tuomittava vähintään neljän kuukauden ja enintään neljän vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen. (RL 44:7.) Dopingrikosta pidetään lievänä, jos dopingrikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen ottaen huomioon dopingaineen määrä ja muut rikokseen liittyvät seikat. Tällaisesta lievästä dopingrikoksesta on tuomittava sakkorangaistukseen. (RL 44:8.)

8 Itä-Uudenmaan syyttäjävirston rangaistuskäytännöt huumausainerikoksissa

Mikäli syytettä ei ole nostanut sellainen henkilö, jolla on siihen lain mukainen oikeus, rikosasiaa ei oteta tutkittavaksi tuomioistuimessa (ROL 1:1). Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvityksen mukaan rikos voidaan jättää tutkimatta, jos kyseessä on 1-5 tablettia huumelääkettä tai muita huumausaineita 1-2 kertakäyttöannosta (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 42).

Syyttäjä voi jättää esitutinnan toimittamatta tai lopettaa sen, mikäli tutkinnanjohtaja niin esittää ja syyttäjä tulisi lain nojalla jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yksityinen tai yleinen etu vaadi syytteen nostamista (ETL 4 §). Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvityksen mukaan tällaisissa rikoksissa on kyse pääsääntöisesti postin kautta tilattavista ja maahan-tuoduista huumausaineista. Sen mukaan tällaisista rikoksista syyttämistä, joissa on kyse enintään 20-30 tabletista lievän ryhmän huumelääkkeistä, enintään 10-20 tabletista keski- tai ankaran ryhmän huumelääkkeistä, enintään 10 grammasta kannabista tai enintään 5-10 käyttöannoksesta muita huumausaineista, tulee rajoittaa. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 42.)

Esitutkinta voidaan lopettaa syyttäjän toimesta myös, jos tutkinnanjohtaja sitä esittää ja tutkinnasta aiheutuvat kustannukset olisivat selvästi epäsuhteessa tutkittavana olevasta asiasta

odotettavaan seuraamukseen ja asian laatuun. Tutkinnan voi lopettaa myös, jos suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella hyvin todennäköistä, että syyte jätettäisiin nostamatta muulla kuin edellisessä kappaleessa mainitulla perusteella. Lisäksi edellytetään, että yksityinen tai yleinen etu ei vaadi esitutkinnan jatkamista. (ETL 4 §.)

Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvityksen mukaan myös edellisen kappaleen säännöksen mukaiset rikokset ovat pääsääntöisesti postitse tilatuista ja maahantuoduista huumausaineista. Sen mukaan tällaisista rikoksista syyttämistä, joissa on kyse enintään 20-30 tabletista lievän ryhmän huumelääkkeistä, enintään 10-20 tabletista keski- tai ankaran ryhmän huumelääkkeistä, enintään 20 grammasta kannabista tai enintään 5-10 käyttöannoksesta muita huumausaineista, tulee myös rajoittaa. Lisäksi näistä rikoksista syyttämistä tulee rajoittaa silläkin perusteella, että rikoksesta ei ole näyttöä. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 42-43.)

Syyttäjä voi jättää syyttämättä rikoksesta, jonka rikosentekijä on kiistänyt. Nämä rikokset koskevat pääsääntöisesti postitse tilattuja huumausaineita, jotka tekijä kiistää tilanneensa eikä tiedä kuka huumausaineet on lähettänyt. Huumausaineen määrän osalta syyttäjä harkitsee syyttämättä jättämisen tapauskohtaisesti. Mikäli rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkorangaistus ja rikosta on pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä, jutussa voidaan tehdä syyttämättäjättämispäätös (ROL 1:7). Yleensä tällöin on kyse Suomessa asuvasta henkilöstä, joka on tilannut huumausainetta postitse eikä kerro omasta huumausaineiden käytöstään. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 43.)

Jos huumausaineen käyttörikosta tai muuta huumausaineen käyttöön liittyvää rikosta on pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä, syyte voidaan jättää nostamatta (RL 50:7). Tällöin rikosentekijä on usein tuonut itse huumausaineet tai tilannut ne postitse omaan käyttöönsä. Huumausaineiden määrät voivat tällöin olla lievän ryhmän huumelääkkeiden osalta korkeintaan 30 tablettia, keski- ja ankaran ryhmän huumelääkkeiden osalta korkeintaan 20 tablettia, kannabiksen osalta korkeintaan 20 grammaa ja muiden huumausaineiden osalta korkeintaan 5-10 käyttöannosta, jotta syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 43.) Syyttäjä voi jättää syyttämättä myös isompia määriä, jos rikos ei olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään yhteisen rangaistuksen määräämistä tai aikaisemmin tuomitun rangaistuksen huomioon ottamista koskevien säännösten johdosta (ROL 1:8).

Tabletit	Lievan ryhmän lääkkeet	Keski- ja ankan ryhmän lääkkeet
31-60 tabl	20 päiväsakkoa	25 päiväsakkoa
61-90 tabl.	25 päiväsakkoa	30 päiväsakkoa
91-130 tabl.	30 päiväsakkoa	35 päiväsakkoa
131-200 tabl	35 päiväsakkoa	40 päiväsakkoa
201-400 tabl	45 päiväsakkoa	50 päiväsakkoa
401-600 tabl.	50 päiväsakkoa	55 päiväsakkoa
601-1000 tabl	55 päiväsakkoa	60 päiväsakkoa
1001-2000 tabl.	60 päiväsakkoa	65 päiväsakkoa
2001-3000 tabl.	65 päiväsakkoa	70 päiväsakkoa
3001-4000 tabl.	70 päiväsakkoa	75 päiväsakkoa
4001-5000 tabl.	80 päiväsakkoa	vankeutta
5001-	vankeutta	vankeutta

Taulukko 2: Ohjeelliset rangaistukset posti- ja maahantuontijutuissa huumelääkkeiden osalta (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 43.)

8.1 Huumausaineen käyttörikos

Huumausaineiden käyttörikosten osalta toimenpiteistä luovutaan ja annetaan rikosentekijälle huomautus, jos tekijä on ensikertalainen yli 18-vuotias ja huumelääkkeitä on 1-5 tablettia tai muita huumausaineita 1-2 kertakäyttöannosta. Huumausaineiden käyttörikoksia rajoitetaan pääasiassa konkurrenssiperusteella eli tilanteessa, jolloin rikos ei olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään (ROL 1:8). Näistä rikoksista voidaan jättää syyttämättä silloin, kun rikosta pidetään kokonaisuutena arvostellen vähäisenä huumausaineen vähäisen määrän ja laadun, käyttötilanteen ja muiden olosuhteiden vuoksi. Tällaisissa tilanteissa nuorille teki- jöille pidetään puhuttelu asiasta ja huumausaineiden käyttäjät pyritään saamaan hakeutu- maan hoitoon, mutta hoitoon sitoutumista ei edellytetä. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston sel- vitys 2013, 45.)

Mikäli tekijä syyllistyy käyttörikokseen, syyttäjä esittää teosta rangaistusvaatimuksen taulu- kon 3 mukaan. Syyttäjä tekee jutusta haastehakemuksen, jos tekijä on aikaisemminkin syyllis- tynyt samantyyppisiin rikoksiin tai hänellä on useampia tekoja yhtä aikaa syyteharkinnassa. Jos tekijä kuitenkin syyllistyy ensimmäistä kertaa tämän kaltaiseen rikokseen, syyttäjä ei tee asiassa haastehakemusta teon vähäisen merkityksen vuoksi. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 45.)

Luokka	Huumausaine	Vähäinen määrä	Päiväsakkojen lukumäärä lukumäärä
1.	Hasis Marihuana Khat Lievä ryhmä lääkkeitä	< 10 g < 15 g < 1 kg < 60 kpl	- normaali: 10 ps - liukuma: 5-15 ps - jatkuva käyttö: 15-20 ps
2.	Amfetamiini Amfetamiinin johdannaiset (mm. ekstaasi) Gamma LSD Keskimäinen ryhmä lääkkeitä	< 3 g < 10 kpl < 150 ml < 10 kpl < 5 kpl	- normaali: 15 ps - liukuma: 10-20 ps - jatkuva käyttö: 20-25 ps
3.	Heroiini Kokaiini Ankara ryhmä lääkkeitä	< 1 g < 1,5 g < 3 kpl	- normaali: 20 ps - liukuma: 10-25 ps - jatkuva käyttö: 20-30 ps

Taulukko 3: Huumausaineiden käyttörिकosten rangaistusasteikko (Itä-Uudenmaan syyttäjävirstaston selvitys 2013, 46.)

8.2 Huumausainerikos ja törkeä huumausainerikos

Itä-Uudenmaan selvityksen mukaan huumausaineen käyttörिकoksissa sovelletaan vain sakko-rangaistusta taulukon 3 mukaisesti. Kun lähtökohtaisesti pidetään epäuskottavana, että epäillyn hallussa oleva huumausaineen määrä olisi vain hänen omaan käyttöönsä, aletaan soveltaa vankeusrangaistusta. Tässä arvioinnissa on otettava huomioon käyttöannosten lukumäärä, huumausaineen arvo sekä epäillyn taloudelliset ja muut olosuhteet. Sakko- tai vankeusrangaistuksen soveltamisrajaa voidaan muuttaa alas- tai ylöspäin asian käsittelyssä ilmenevän selvityksen vuoksi. Myös huumausaineen vaarallisuus tulee ottaa huomioon. Jos teossa ilmenee ankaroittavia tai lieventäviä seikkoja, ne on otettava huomioon rangaistuksen mittaamisessa ja törkeysarvostelussa rikoslain mukaan. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirstaston selvitys 2013, 46.)

Taulukossa 4 esitetään eri huumausaineiden osalta sellaiset määrät, joista lähtien aineen ker-tahallussapidosta sovelletaan yleensä vankeusrangaistusta. Yleensä vankeusrangaistuksen

tuomitseminen vaatii muitakin rikoksia kuin pelkän hallussapidon, mutta taulukon 4 mukaiset määrät katsotaan sen verran suuriksi huumausainemääräksi, että teosta on tuomittava vankeusrangaistusta. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 47.)

Huumausaine	Määrä
Hasis	100 grammaa
Amfetamiini	10 grammaa
Ekstaasi	40 tablettia
LSD	40 imeytyvää yksikköä
Buprenorfiini (Subutex 8 mg)	16 tablettia
Kokaiini	4 grammaa
Heroiini	2 grammaa

Taulukko 4: Huumausaineiden kertahallussapidosta vaadittava vankeusrangaistus (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 47.)

Taulukossa 5 on lueteltu eri huumausaineiden kohdalla sellaiset määrät, joista lähtien kyseessä on törkeä huumausainerikos, mikäli myös törkeän huumausainerikoksen tunnusmerkistön muut edellytykset täyttyvät. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 47.) Taulukon 5 mukaiset määrät ovat jo niin suuria, että määrä antaa aiheen epäillä, että aineita on tarkoitettu myydä eteenpäin muiden käyttöön. Tuollaisten määrien ei voida katsoa olevan omaan käyttöön.

Huumausaine	Määrä
Hasis	1000 grammaa
Amfetamiini	100 grammaa
Ekstaasi	300 tablettia
LSD	300 imeytyvää yksikköä
Buprenorfiini (Subutex 8 mg)	300 tablettia
Kokaiini	30 grammaa
Heroiini	15 grammaa

Taulukko 5: Törkeän huumausainerikoksen rajat (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 47.)

Teon törkeysarvosteluun ja rangaistuksen mittaamiseen vaikuttaa myös huumausaineen pitoisuus, joka voi vaihdella joissain huumausaineissa. Pitoisuus vaikuttaa teon törkeysarvosteluun ja rangaistuksen mittaamiseen huumausaineen pitoisuuden ollessa erityisen korkea tai alhainen verrattuna yleisesti huumekaupassa levitetävän huumausaineen pitoisuuteen. Esimerkiksi

amfetamiinin pitoisuus huumekaupassa on yleensä ollut noin 20-40 prosenttia. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 47.)

8.3 Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt

MDPV:n eli niin sanottujen aakkosten käyttöannos on yleensä 5-15 grammaa ja yleisesti 10 grammaa. Mikäli epäillyllä on hallussaan 0,5-5 grammaa MDPV:tä, häntä voidaan epäillä tämän aineen käytöstä tai hallussapidosta omaan käyttöön. Jos hänellä on taulukon 6 mukaisesti korkeintaan 0,5 grammaa MDPV:tä, syyttäjän seuraamuslannotto on 10-20 päiväsakkoa. Määrän ollessa 0,5-2,5 grammaa, epäillylle vaaditaan rangaistukseksi 20-50 päiväsakkoa. Mikäli epäillyn hallusta löydetään 2,5-5 grammaa MDPV:tä, rangaistukseksi vaaditaan 50-80 päiväsakkoa. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 48.)

Määrä	Rangaistusvaatimus
- 0,5 g (= 500 mg)	10-20 päiväsakkoa
0,5g - 2,5 g	20-50 päiväsakkoa
2,5 g - 5 g	50-80 päiväsakkoa

Taulukko 6: Käyttö ja hallussapito omaan käyttöön (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 48.)

Mikäli tekotapana on myynti, välittäminen tai muu sellainen, MDPV:n määrä voi vaihdella taulukon 7 mukaisesti 50 grammaan asti. Tällaisessa tapauksessa korkeintaan 0,5 gramman määrästä vaaditaan rangaistukseksi 20-50 päiväsakkoa. Jos MDPV:n määrä on 25-50 grammaa, teosta vaaditaan rangaistukseksi 9 kk-1 vuosi vankeutta. Jos MDPV:n määrä on 25-50 grammaa, teosta vaaditaan rangaistukseksi 9 kk- 1 vuosi vankeutta. Törkeän huumausainerikoksen rajana on 50 grammaa MDPV:tä, jolloin syyttäjä vaatii teosta vuoden vankeusrangaistusta. 50 grammasta (50 000 milligrammaa) MDPV:tä saadaan arviolta yhteensä 5000 käyttöannosta muuntohuumetta. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

Määrä	Rangaistusvaatimus
- 0,5 g	20-50 päiväsakkoa
0,5-2,5 g	50-80 päiväsakkoa
2,5-5 g	60 pv-3 kk vankeutta
5-25 g	3 kk- 9 kk vankeutta
25-50 g	9 kk - 1 v vankeutta

Taulukko 7: Muista tekotavoista vaadittavat rangaistukset (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

MDMA:ta eli ekstaasia käytetään yleensä tablettina ja normaalisti yksi käyttöannos on yksi tabletti. Yhden tabletin hinta on noin 12-20 euroa. Mikäli epäiltyä epäillään ekstaasin käyttöä tai hallussapidosta omaan käyttöön, määrät ovat yleensä korkeintaan 40 tablettia. Alle viiden tabletin määrästä seuraamukseksi vaaditaan 10-20 päiväsakkoa ja suurimmissa määrissä, eli 15-40 tablettia, teosta vaaditaan syyttäjien selvityksen mukaan 50-80 päiväsakkoa. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

Tabletit	Rangaistusvaatimus
- 5 tablettia	10 - 20 päiväsakkoa
5 - 15 tablettia	20 - 50 päiväsakkoa
15 - 40 tablettia	50 - 80 päiväsakkoa

Taulukko 8: MDMA:n käyttö ja hallussapito omaan käyttöön (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

Mikäli epäiltyä epäillään ekstaasin myynnistä, välittämisestä tai muusta sellaisesta, seuraamuskeinnot vaihtelevat taulukon 9 mukaisesti 20 päiväsakosta yhteen vuoteen vankeutta. Huumausaineen määrät ovat näissä rikoksissa korkeintaan 300 tablettia. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

Tabletit	Rangaistusvaatimus
- 5 tablettia	20 - 50 päiväsakkoa
5 - 15 tablettia	50 - 80 päiväsakkoa
15 - 40 tablettia	60 pv - 3 kk vankeutta
40 - 150 tablettia	3 kk - 9 kk vankeutta
150 - 300 tablettia	9 kk - 1 v vankeutta

Taulukko 9: Muista tekotavoista vaadittavat rangaistukset MDMA:n osalta (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

Kyseessä on törkeä huumausainerikos, jos ekstaasitablettien määrä on yli 300 tablettia. Jos tabletteja on 300-1500, syyttäjä voi vaatia vähintään yhden vuoden ja enintään kahden vuoden ja neljän kuukauden vankeusrangaistusta. Mikäli tablettien määrä on yli 15000 tablettia, syyttäjä voi vaatia teosta suurinta vankeusrangaistusta, eli yli seitsemän vuoden vankeutta. (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

Törkeä huumauserikos	Rangaistusvaatimus
300 - 1500 tablettia	1 v - 2 v 4 kk
1500 - 3000 tablettia	2 v 4 kk - 3 v 6 kk
3000 - 6000 tablettia	3 v 6 kk - 5 v
yli 15.000 tablettia	yli 7 v

Taulukko 10: Rangaistusvaatimukset törkeistä huumauserikoksista (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 49.)

9 Muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt haastateltavien näkökulmasta

Haastattelin muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöistä Itä-Uudenmaan syyttäjävirston huumauserikosten vastuusyyttäjä Anna-Riikka Ruuthia, Vantaan kärjäoikeuden huumauserikosten vastuutuomari Heli Pöntistä sekä asianajaja Mikko Heleniusta asianajotoimisto Jaatela & Heleniuksesta. Kaikki haastateltavat ovat työssään päivittäin tekemisissä muuntohuumerikosten kanssa.

Haastattelujen perusteella sain monipuolisen kuvan muuntohuumeista ja niiden rangaistuskäytännöistä sekä syyttäjän, tuomarin, että asianajajan näkökulmasta. Haastatteluista sain laajan ja monipuolisen käsityksen siitä, millaisia rangaistuksia muuntohuumerikoksista vaaditaan ja tuomitaan, millaisia ongelmia muuntohuumerikosten käsittelyssä on sekä millaisia muuntohuumerikokset yleensä ovat. Lisäksi sain lisätietoa muuntohuumeista ja niiden yleistyksen syistä.

9.1 Rangaistuskäytännöt Itä-Uudenmaan syyttäjävirstossa

Itä-Uudenmaan syyttäjävirston huumauserikosten vastuusyyttäjä Anna-Riikka Ruuth kertoi haastattelussa, että lähes kaikki muuntohuumerikosjutut tulevat Itä-Uudenmaan syyttäjävirston käsiteltäväksi, sillä suurimmassa osassa muuntohuumerikoksista on kysymys lääkeaineiden salakuljetuksesta. Tämä johtuu siitä, että valtaosaa muuntohuumeista ei ole vielä luokiteltu huumauserikoksi, joten niitä on käsiteltävä salakuljetuksina. Muuntohuumeiden jäädessä Tulliin asia tulee käsiteltäväksi lähimpään syyttäjävirstoon eli Itä-Uudenmaan syyttäjävirstoon. Kun muuntohuume sitten luokitellaan huumauserikoksi, sen tilaaminen yleensä loppuu. Muuntohuumeiden osalta voi tulla kysymykseen myös laitton tuontitavaraan ryhtyminen, jos syytetyn hallusta on löydetty lääkeaineeksi luokiteltua muuntohuumetta. Tällaisessa tapauksessa on käytävä ilmi, että aine on tilattu ulkomailta. Jos asiassa ei pystytä näyttämään toteen, että aine on tilattu ulkomailta, asia jää tutkimatta.

Valtaosa syytettyjen kiistämistä muuntohuumerikoksista jäävät syyttäjälle, eivätkä ne etene käräjäoikeuden käsittelyyn asti. Tämä johtuu siitä, että syyttäjä ei pysty näytön puutteen vuoksi todistamaan, että syytetty olisi ylipäättään tilannut kyseiset aineet. Usein syytetyt kiistävätkin tilanneensa aineet internetistä, ja väittävät olevansa tietämättömiä siitä, kuka aineet on tilannut tai miten ne ovat päätyneet Tulliin. Tällaisissa tapauksissa tilatut aineet ovat yleensä myös määriltään melko vähäisiä.

Muuntohuumerikokset ovat lisääntyneet todella paljon joka vuosi, sillä muuntohuumeita kehitetään koko ajan lisää. Aineen voi muuttaa kokonaan uudeksi muuntohuumeeksi vain muuttamalla jotakin pientä ainesosaa. Muuntohuumeiden kehittäminen on siten helppoa ja myös halpaa. Myös muuntohuumeiden tilaajalle aineen tilaaminen on halpaa ja siksi niiden tilaaminen onkin hyvin yleistä.

Yleensä muuntohuumeet tilataan esimerkiksi Kiinasta, jolloin aine saapuu Suomeen usein melko puhtaana muuntohuumeena ja siten myös arvokkaana. Muuntohuumetta voidaan tämän jälkeen vielä sekoittaa muiden aineiden kanssa, jonka jälkeen aine siirtyy katukauppaan. Suomen katukaupassa muuntohuumeen hinta on kuitenkin usein huomattavasti kalliimpi kuin se hinta, jolla muuntohuume on ulkomailta tilattu. Näin muuntohuumeiden tilaajat saavat teostaan suuren hyödyn myydessään aineet kalliilla hinnalla katukaupassa. Suuri osa muuntohuumeista voi myös päästä Tullin läpi, kun muuntohuumetta ei huomata Tullissa.

Itä-Uudenmaan syyttäjävirston kihlakunnansyyttäjä Anna-Riikka Ruuthin mukaan yleisin maahantuotu muuntohuume on niin sanottu lakka eli GBL. Se on suosittu siksi, että sen tilaaminen ulkomailta on halpaa ja helppoa. Yleisimpiin muuntohuumeisiin lukeutuvat lisäksi alfa-PVP, metiopropamiini, metoksetamiini ja 25C-NBOMe. Näitä muuntohuumeita tilataan yleensä internetistä pieninä annoksina, mutta alfa-PVP:tä ja jo huumausaineeksi luokiteltua MDPV:tä tilataan Suomeen myös suuremmissa erissä. MDPV onkin ainoa muuntohuume, jonka maahantuonti on jatkunut vielä sen jälkeen, kun se on luokiteltu Suomessa huumausaineeksi.

Muuntohuumeista annetuissa tuomioissa ei ole ollut yhtenäisiä rangaistuskäytäntöjä, minkä vuoksi Itä-Uudenmaan syyttäjävirsto on tehnyt selvityksen, jossa määritellään muun muassa muuntohuumerikosten rangaistuskäytäntöjä. Koska muuntohuumerikosten osalta ei ole ollut rangaistuskäytäntöä, kihlakunnansyyttäjä Anna-Riikka Ruuth on valittanut monista muuntohuumetuomioista hovioikeuteen. Näin rangaistuskäytäntöjä on saatu yhtenäistettyä hovioikeuden antamien tuomioiden avulla.

Itä-Uudenmaan syyttäjävirstossa muuntohuumeiden rangaistusvaatimukset määritellään muuntohuumeista saatavien käyttöannosten mukaan. Virsto on tehnyt vuoden 2013 kesällä rangaistuskäytännöistä selvityksen, jonka mukaan rangaistuksia vaaditaan. Tämä selvitys on

lähetetty myös muihin Suomen käräjäoikeuksiin ja syyttäjävirstoihin siltä varalta, että muuntohuumejuttuja käsiteltäisiin myös muissa käräjäoikeuksissa. Yleensä muuntohuumerikoksia käsitellään muissa käräjäoikeuksissa vain, jos muita syytetyn rikoksia käsitellään kyseisessä käräjäoikeudessa. Näin syytetyn ei tarvitse tulla Vantaan käräjäoikeuteen yhden rikosjutun takia, vaan kaikki rikokset voidaan käsitellä samassa käräjäoikeudessa syytetyn kotipaikkakunnan lähetyvillä.

Itä-Uudenmaan selvityksen mukaan lääkeaineiden maahantuontitapauksissa on aina tehtävä syyte salakuljetuksesta. Esimerkiksi yhden litran GBL:n salakuljetuksesta on vaadittava yhden kuukauden vankeusrangaistusta. Vankeutta on vaadittava, jos kyseessä on vähintään 0,5 litraa ainetta. Tästä 0,5 litran vähimmäismäärästä on vaadittava 20 päivää vankeutta. Taulukossa 11 esitetään salakuljetusten osalta esitetyt ohjeelliset rangaistukset tablettien muodossa olevista muuntohuumeista. (Itä-Uudenmaan selvitys 2013.)

Tabletit	Rangaistus
701 - 1000 tablettia	50-60 päiväsakkoa
1001 - 2000 tablettia	65-70 päiväsakkoa
2001 - 3000 tablettia	75-80 päiväsakkoa
3001- 5000 tablettia	80-90 päiväsakkoa
5000> tablettia	vankeutta, 20 päiväsakkoa

Taulukko 11: Ohjeelliset rangaistukset tablettien muodossa olevista muuntohuumeista (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 36.)

Muuntohuumeiden osalta rangaistusvaatimukset siis määritellään käyttöannosten mukaan. Mikäli tekijä on tuonut maahan vähäisen määrän muuntohuumetta, syyttämistä on rajoitettava. Tällaisina vähäisinä määrinä voidaan pitää esimerkiksi 1-10 käyttöannosta amfetamiiniin verrattavaa muuntohuumetta tai 1-20 käyttöannosta kannabikseen verrattavaa muuntohuumetta. Mikäli amfetamiiniin verrattavaa muuntohuumetta on 10-25 käyttöannosta tai kannabikseen verrattavaa muuntohuumetta on 20-40 käyttöannosta, rangaistusvaatimuksen on oltava 15-25 päiväsakkoa. (Itä-Uudenmaan selvitys 2013, 36.)

Määrä	Seuraamus
1-10 käyttöannosta (amfet. ver.)	rajoitetaan
1-20 käyttöannosta (kannabikseen ver.)	rajoitetaan
10-25 käyttöannosta (amfet. ver.)	15-25 päiväsakkoa
20-40 käyttöannosta (kannabikseen ver.)	15-25 päiväsakkoa

Taulukko 12: Seuraamukset amfetamiiniin ja kannabikseen verrattavien muuntohuumeiden osalta (Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitys 2013, 36.)

Syyttäjävirstossa käytetään muuntohuumerikosten rangaistusvaatimuksista päätettäessä melko monimutkaista laskukaavaa, jonka avulla jokaisesta yksittäisestä muuntohuumerikoksesta saadaan laskettua oikea määrä rangaistusvaatimukselle. Jos esimerkiksi tekijä tuo mahaan 50 grammaa alfa-PVP:tä, jonka käyttöannos on 25-50 milligrammaa, tuosta määrästä tulee laskukaavan mukaan (50 g = 50 000 mg / 25 ja 50 = 1000-2000) 1000-2000 käyttöannosta. Tuosta käyttöannosmäärästä saa 200-400 käyttöannosta amfetamiinia, jonka rangaistusvaatimus olisi vähintään noin 11 kuukautta ja enintään noin 1 vuosi ja 8 kuukautta vankeutta. Seuraamus muodostuu, kun jaetaan tuo määrä viidellä. Seuraamusta määrättäessä on myös otettava huomioon salakuljetuksen enimmäisrangaistus eli kaksi vuotta vankeutta. Tällöin rangaistukseksi tulisi vähintään noin kaksi kuukautta vankeutta ja enintään noin 4 kuukautta vankeutta. (Itä-Uudenmaan selvitys 2013.)

Itä-Uudenmaan syyttäjävirston kihlakunnansyyttäjä Anna-Riikka Ruuthin mukaan huumausaineiden rangaistuskäytännöt ovat hyvin yhtenäisiä, mutta muuntohuumerikoksista tuomitavat rangaistukset ovat vielä melko vaihtelevia. Muuntohuumerikoksista on tuomittu hyvin erilaisia rangaistuksia, koska tuomioistuimissakaan ei tiedetä näistä aineista kovin paljon. Paras tieto muuntohuumeista ja niiden ominaisuuksista on internetin lisäksi käyttäjillä itsellään. Tämän vuoksi tieto ei välttämättä kulkeudu tuomioistuimeen asti.

Koska muuntohuumeet on usein luokiteltu vain lääkeaineiksi, niistä usein rangaistaan paljon lievempiä rangaistuksia kuin huumausainerikoksista. Muuntohuumeilla ei yleensä kuitenkaan ole minkäänlaista lääkinnällistä käyttötarkoitusta, minkä takia rikosten tuomitseminen lääkerikoksina on hieman kyseenalaista. Anna-Riikka Ruuthin mukaan muuntohuumerikosten tuomitseminen lääkerikoksina on väärin, sillä muuntohuumeet ovat käytännössä yhtä vaarallisia ja haitallisia aineita kuin huumausaineet. Tämän vuoksi muuntohuumerikoksista tulisi tuomita samanlaisia rangaistuksia kuin huumausainerikoksista.

Kihlakunnansyyttäjä Anna-Riikka Ruuthin mukaan muuntohuumeiden luokittelua huumausaineiksi ja lääkeaineiksi tulisi nopeuttaa huomattavasti. Muuntohuumeita tulisi voida luokitella

huumausaineiksi suurempina määrinä kerrallaan. Esimerkiksi tietyn muuntohuumeen kaikki johdannaiset pitäisi saada muutettua kerralla huumausaineiksi, sillä johdannaisia tulee koko ajan lisää vain pientä muuntohuumeen ainesosaa muuttamalla.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea tekee kolmen vuoden välein luokittelupäätöksiä, joista syyttäjä voi tarkistaa ne aineet, jotka on luokiteltu lääkeaineiksi. Mikäli kyseessä oleva aine ei löydy päätöksestä, syyttäjä ei voi syyttää tekijää kyseisestä teosta. Lista ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Tämä onkin yksi muuntohuumerikosten käsittelyn ongelma, sillä joskus asia jää syyttämättä vain siksi, että kyseessä olevaa lääkeainetta ei löydy Fimean luokittelupäätöksestä.

9.2 Rangaistuskäytännöt Vantaan käräjäoikeudessa

Vantaan käräjäoikeuden huumausaineiden vastuutuomari Heli Pöntinen kertoi haastattelussa, että muuntohuumerikosten rangaistukset määräytyvät muun muassa sen mukaan, minkä laatuiseen huumausaineeseen muuntohuume on rinnastettu. Esimerkiksi jos muuntohuume kuuluu amfetamiiniin rinnastettaviin aineisiin, muuntohuumerikoksen rangaistusvaatimusta verrataan amfetamiinin rangaistuskäytäntöihin. Muuntohuumerikoksesta kuitenkin rangaistaan paljon lievempiä rangaistuksia kuin huumausainerikoksista. Tämä onkin yksi syy siihen, miksi muuntohuumeet ovat niin suosittuja.

Muuntohuumeilla pyritään saamaan aikaan samankaltaiset vaikutukset kuin huumausaineilla. Etuna on se, että muuntohuumerikoksista ei voida kuitenkaan tuomita yhtä kovia rangaistuksia kuin huumausainerikoksista. Periaatteessa aineet ovat kuitenkin hyvin samanlaisia, sillä niiden vaikutukset ja vaarallisuus ovat samankaltaisia. Muuntohuumeita kehittämällä pyritään kiertämään huumevalvonta.

Muuntohuumerikosten rangaistuksia määrättäessä otetaan huomioon myös se, miten aine vaikuttaa sen käyttäjään. Näin pyritään ottamaan huomioon muuntohuumeen vaarallisuus. Tällä tavoin noudatetaan suhteellisuusperiaatetta, jonka mukaan rangaistuksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vaarallisuuteen ja vahingollisuuteen. Myös muuntohuumeen määrällä on vaikutusta rangaistukseen. Vantaan käräjäoikeudessa otetaan jonkin verran huomioon myös syyttäjien tekemä selvitys muuntohuumeiden rangaistuskäytännöistä. Usein käräjätuomarit kuitenkin luottavat siihen, että syyttäjät tietävät hyvinkin tarkkaan, millaisia rangaistuksia muuntohuumerikoksissa yleensä tuomitaan ja millainen rangaistus rikoksesta tulisi tuomita.

Vantaan käräjäoikeudessa ei ole käytössä mitään tiettyä rangaistuskäytäntöä, vaan tuomarit tekevät päätöksensä tapauskohtaisesti. Käräjäoikeudella on kuitenkin käytössään Itä-

Uudenmaan selvitys muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöstä, jota tuomarit voivat käyttää apunaan rangaistusta määrättäessä. Lisäksi Vantaan käräjäoikeus on saanut vuonna 2012 koulutusmateriaalia, jonka avulla rangaistuksen laatua ja määrää voidaan harkita. Koulutusmateriaalissa mainitaan myös joitakin hovioikeuden ja korkeimman oikeuden oikeustapauksia, joista voi olla hyötyä tuomiota määrättäessä.

9.3 Muuntohuumerikokset asianajajien näkökulmasta

Asianajotoimisto Jaatela & Heleniuksessa työskentelevä asianajaja Mikko Helenius kertoi haastattelussa, että hänen käsityksensä mukaan muuntohuumerikosten osalta ei ole yhteistä vakiintunutta rangaistuskäytäntöä toisin kuin niin sanottujen tavallisten huumausaineiden osalta. Huumausaineilla on hyvin yhtenäiset ja vakiintuneet rangaistuskäytännöt, joten rangaistukset ovat hyvin ennustettavissa.

Asianajaja Mikko Heleniuksen mukaan muuntohuumerikokset ovat yleensä salakuljetusrikoksia ja lääkerikoksia. Mikäli muuntohuume on jo luokiteltu huumausaineeksi, kyseessä on sen sijaan huumausainerikos. Muuntohuumerikokset ovat hyvin vaihtelevia, sillä erilaisia muuntohuumeitakin on hyvin paljon. Heleniuksen mukaan muuntohuumerikoksia tulisi käsitellä samalla tavoin kuin huumausainerikoksia. Rangaistusta määrättäessä tulisi ottaa huomioon aineen määrä, aineesta saatava käyttöannosten määrä sekä aineen vaarallisuus. Lisäksi rangaistuksessa tulisi ottaa huomioon muuntohuumeen aiheuttama riippuvuus ja kuolemanriski. Rangaistus tulisi määritellä näiden seikkojen perusteella.

Huumausaineista voidaan aineen pitoisuuden kautta määritellä, kuinka vahvaa tai lievää huumausaine on. Tämä vaikuttaa olennaisesti rangaistuksen määräämiseen, sillä vahvojen huumausaineiden niin sanottu hyötysuhde on parempi kuin lievissä huumausaineissa. Vahvemmissa huumausaineista voidaan pitoisuutta pienentämällä saada paljon enemmän käyttöannoksia kuin lievemmissä huumausaineista. Tällä tavoin huumausaineesta saadaan katukaupassa paremmat tuotot, kun huumausaineen määrä ikään kuin kasvaa. Muuntohuumeiden pitoisuuksien arviointi on hankalaa, koska monista muuntohuumeista tiedetään niin vähän.

Avustajien kannalta muuntohuumerikoksissa yhtenä ongelmana on se, että niistä tuomittavia rangaistuksia on hyvin vaikea ennustaa etukäteen. Avustajan on lähes mahdotonta antaa päämiehelleen etukäteen arvio siitä, millaisen rangaistuksen hän mahdollisesti saa, koska muuntohuumerikoksissa ei ole yhtenäisiä rangaistuskäytäntöjä. Yhtenäisten rangaistuskäytäntöjen puuttumisen syynä on se, että tuomioistuimella, syyttäjällä ja avustajilla ei ole kokemusta useimmista muuntohuumeista. Tämän takia ei tiedetä, millainen rangaistus teosta tulisi tuomita.

Muuntohuumerikosten rangaistusten tulisi olla paremmin ennustettavissa, jotta avustaja voisi etukäteen ennakoida, millainen rangaistus päämiehelle määrätään ja mitkä asiat puhuvat päämiehen puolesta ja mitkä päämiestä vastaan. Tämä rangaistusten huono ennustettavuus johtuu siitä, että valtakunnallisia rangaistuskäytäntöjä ei ole olemassa. Esimerkiksi aikaisemmissa luvuissa selostetussa Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvityksessä on selkeät rangaistuskäytännöt myös muuntohuumerikosten tuomioissa, mutta ne eivät ole kaikkien lainkäyttäjien tiedossa tai käytössä. Edes kaikki syyttäjävirstot eivät välttämättä käytä apunaan tuota selvitystä, eivätkä myöskään kaikki tuomioistuimet. Tämän takia avustajan on hyvin hankala tietää, millainen rangaistus päämiehelle tuomitaan.

Yhtenäiset rangaistuskäytännöt muodostuvat lähinnä oikeustapauksien ja asiantuntijoiden lausuntojen avulla. Kun käräjäoikeudessa käsitelystä muuntohuumerikosjutusta valitetaan hovioikeuteen, hovioikeus tutkii asiaa tullilaboratorion lausuntojen, asiantuntijoiden lausuntojen, aikaisempien oikeustapausten ja lain esitöiden perusteella. Näiden perusteella hovioikeus tekee asiassa ratkaisun, joka voi toimia esimerkkinä myöhempiä samankaltaisia muuntohuumerikoksia käsitellessä. Muuntohuumerikoksesta on saatava käyttöön vähintään hovioikeuden ratkaisu, ennen kuin asiaan osataan suhtautua oikealla tavalla. Aikaa kuluu kuitenkin paljon, ennen kuin tietyn markkinoille tulleen muuntohuumeen osalta päästään tällaiseen vaiheeseen. Sitä ennen tuon muuntohuumeen osalta ei ole olemassa yhtenäisiä rangaistuskäytäntöjä, joten rangaistukset voivat vaihdella hyvinkin paljon. Tämä onkin yksi muuntohuumerikoksiin liittyvä ongelma, jonka asianajaja Mikko Helenius nosti esille.

Käytännön työ ennen muuntohuumerikoksesta tuomitsemista jää yleensä lähinnä syyttäjän ja avustajien varaan. Tuomittavan rangaistuksen perusteltavuus riippuu lähinnä siitä, kuinka hyvin syyttäjä ja avustajat ovat ottaneet selvää kyseessä olevasta muuntohuumeesta ja siitä, millainen rangaistus kyseisessä tapauksessa voisi tulla kyseeseen. Syyttäjän ja avustajien hankkimien tietojen avulla tuomioistuin tekee ratkaisunsa. Muuntohuumeista tulisi olla saatavilla enemmän tietoa ja aikaisempia samankaltaisia oikeustapauksia, jotta rangaistukset voitaisiin määrätä yhteneväisemmin.

Muuntohuumeita yritetään usein rinnastaa niin sanottuihin tavallisiin huumausaineisiin. Tämän avulla yritetään harkita, millainen rangaistus teosta tulisi tuomita. Esimerkiksi asiantuntijalausuntojen avulla voidaan saada käsitys siitä, minkälaiseen huumausaineeseen muuntohuume on rinnastettavissa. Asiantuntijat arvioivat usein myös sitä, kuinka monta käyttöannosta rikoksen kohteena olevasta muuntohuumemäärästä saadaan.

Muuntohuumerikoksien rangaistukset määrätään yleensä sen mukaan, kuinka monta käyttöannosta kyseessä olevasta muuntohuumemäärästä saadaan. Käyttöannosten arvioinnissa on kuitenkin monia ongelmia. Tästä johtuen asiantuntijoiden tekemät arviot muuntohuumeiden

käyttöannoksista voivat asiantuntijasta riippuen poiketa paljonkin toisistaan. Käyttöannoksiin vaikuttaa muun muassa se, käytetäänkö muuntohuumetta nielemällä vai piikittämällä. Piikittämällä aineesta saadaan vahvempi vaikutus kuin nielemällä. Näiden seikkojen vuoksi käyttöannosten arviointi on vaikeaa ja käyttöannosten määrä voi vaihdella hyvin paljon laskutavasta ja asiantuntijan arvioista riippuen.

Lisäksi muuntohuumeiden käyttöannoksia arvioitaessa on otettava huomioon se, että käyttäjät eivät itse ajattele ainetta käyttäessään, minkä verran he milloinkin ainetta käyttävät tai minkälaisia käyttöannoksia he käyttävät. Käyttäjä käyttää ainetta sen verran, kuin hän sillä hetkellä tuntee ainetta tarvitsevansa. Eri käyttäjien käyttöannokset voivat olla hyvin erilaisia. Joskus muuntohuume voi myös olla huonolaatuista, jolloin käyttäjä joutuu ottamaan isomman annoksen muuntohuumetta.

Toisen kertakäyttöannos voi olla toiselle tappava annos. Käyttäjän toleranssi yleensä kasvaa ainetta käytettäessä, jolloin hän siirtyy vähitellen yhä suurempiin käyttöannoksiin. Esimerkkinä asianajaja Mikko Helenius käytti tapausta, jossa huumausaineita kauan käyttänyt henkilö joutui vankilaan, eikä hän tuona aikana voinut käyttää huumausainetta. Vankilasta vapauduttuaan huumausaineiden käyttäjä otti saman annoksen huumausainetta kuin hän oli ennen vankilaa käyttänyt, jolloin hän kuoli tuohon annokseen. Syynä tähän oli se, että hänen toleranssinsa oli vankilassaoloaikana laskenut niin paljon, että vankilasta päästyään tuo annos oli hänelle tappava. Käyttöannokset voivat siis vaihdella käyttäjästä riippuen hyvin paljon toisistaan. Tämä on yksi ongelma muuntohuumerikosten rangaistusajattelussa, jossa rangaistuksen määrä perustuu hyvin pitkälti aineesta saataviin käyttöannoksiin.

10 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tuloksena selvisi, että muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt ovat hyvin vaihtelevia. Huumausainerikosten osalta on olemassa selkeät ja yhtenäiset rangaistuskäytännöt, joita sovelletaan valtakunnallisesti. Muuntohuumerikosten osalta tällaisia rangaistuskäytäntöjä ei kuitenkaan ole vielä kehittynyt osittain siksi, että muuntohuumeet ovat uusia aineita, joista tiedetään hyvin vähän. Lisäksi muuntohuumeita kehitetään koko ajan lisää, minkä vuoksi niiden ominaisuuksista ei ole kovin paljon tietoa. Joitain rangaistuskäytäntöjä on kuitenkin muodostunut esimerkiksi hovioikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisujen perusteella. Näitä ratkaisuja sovelletaan usein käräjäoikeuksissa rangaistuksia määrättäessä.

Itä-Uudenmaan syyttäjävirstossa muuntohuumerikosten rangaistusvaatimukset ovat hyvin yhtenäiset, sillä syyttäjät käyttävät rangaistusvaatimuksia harkitessaan yhteistä muuntohuumerikosten rangaistuksista tehtyä selvitystä. Vantaan käräjäoikeudessa yhteisiä sovittuja rangaistuskäytäntöjä ei oikeastaan ole, vaan tuomarit tekevät päätöksensä yleensä tapauskohtai-

sesti. Käräjätuomarit myös luottavat siihen, että syyttäjät ja mahdolliset avustajat ovat ottaneet asiasta selvää ja tuovat käsittelyyn kirjallisia todisteita, jotka tukevat heidän näkemystään rangaistuksen määrästä. Avustajien kannalta yhteisten valtakunnallisten rangaistuskäytäntöjen puuttuminen aiheuttaa joitakin ongelmia päämiehelle arvioitavan rangaistuksen pituutta arvioitaessa. Koska selkeitä yhtenäisiä rangaistuskäytäntöjä ei ole, avustajien on hyvin hankala kertoa päämiehilleen, millaisia rangaistuksia heille mahdollisesti teoistaan tuomitaan.

Muuntohuumeita kehitetään koko ajan lisää, jotta markkinoille saataisiin huumausaineen kaltaisia aineita, jotka eivät ole lain mukaan kiellettyjä. Muuntohuumeista pyritään saamaan huumausaineiden kaltaisia aineita, joista ei voida tuomita rikosoikeudellisia rangaistuksia. Näin pyritään kiertämään huumausaineiden valvontaa. Monet muuntohuumeet on luokiteltu vain lääkkeiksi, jolloin rikosoikeudelliset seuraamukset jäävät usein todella vähäisiksi verrattuna huumausainerikoksista tuomittaviin rangaistuksiin.

Jos muuntohuumetta ei ole luokiteltu edes lääkkeeksi, siihen liittyvästä teosta on mahdotonta tuomita rangaistusta. Rangaistusta ei voida tuomita tällaisesta teosta, koska laillisuusperiaate kieltää tällaisen menettelyn. Laillisuusperiaate sisältää taannehtivan rikoslain kiellon, jonka mukaan teon on oltava tekohetkellä säädetty rangaistavaksi. Vaikka teko olisikin tuomiota annettaessa säädetty rangaistavaksi, teosta ei voida antaa rangaistusta, jos se ei ole ollut tekohetkellä laitonta. Rangaistuksia pyritään välttämään myös sillä, että maahan tuodaan internetistä tilaamalla vähäisiä määriä muuntohuumeita, jolloin syyte jää usein syyttäjän pöydälle sen vähäisen merkityksen takia. Syyttäjä jättää tällaisen rikoksen tutkimatta yleensä siksi, että kyseessä on vähäinen määrä ainetta ja teon tutkimiseen kuluisi liikaa resursseja teon merkitykseen nähden.

Muuntohuumeiden luokittelu huumausaineiksi on kehittynyt vuonna 2011 voimaan tulleen lakimuutoksen jälkeen. Lakimuutoksen ansiosta muuntohuumeita voidaan muuttaa huumausaineiksi kansallisesti. Muuntohuumeita ei kuitenkaan ole lakimuutoksen jälkeen muutettu huumausaineiksi kovin paljon. Huumausaineiksi on luokiteltu vain muutamia muuntohuumeita, koska kansallisesti luokittelu on kuitenkin ollut melko hidasta.

Muuntohuumeiden luokittelua voitaisiin nopeuttaa siten, että mahdollistettaisiin yhden aineen kaikkien johdannaisten muuttaminen huumausaineeksi samalla kertaa. Monesti uusia muuntohuumeita kehitetään juuri siten, että tietystä aineesta muokataan pieniä ainesosia muuttamalla ikään kuin uutta muuntohuumetta. Tällöin uusi muuntohuume on periaatteessa lähes samaa ainetta kuin aikaisempi aine, mutta sen kemiallista kaavaa on muutettu siten, että se luokitellaan eri aineeksi. Näin on kehitetty uusi muuntohuume, jota ei ole luokiteltu huumausaineeksi eikä lääkkeeksi, joten sen tilaaminenkin on laillista. Jos yhden aineen kaikki

johdannaiset voitaisiin luokitella huumausaineeksi samalla kertaa, tällainen ongelma saataisiin poistettua. Myös lääkkeiksi luokittelun osalta voitaisiin käyttää samaa periaatetta, jolloin uusien muuntohuumeiden maahantuonti saataisiin jokseenkin nopeasti muutettua laittomaksi toiminnaksi.

Huumausainerikoksia ja muuntohuumerikoksia käsitellään tuomioistuimissa eri tavalla. Muuntohuumerikoksista tuomittavat rangaistukset ovat lievempiä kuin huumausainerikosten rangaistuskäytännöt. Muuntohuumerikokset ovat yleensä salakuljetuksia tai lääkerikoksia. Näistä rikoksista tuomitaan melko lieviä rangaistuksia. Salakuljetuksesta voidaan tuomita korkeintaan kahden vuoden ja lääkerikoksesta korkeintaan yhden vuoden vankeusrangaistus. Käytännössä muuntohuumerikoksista tuomitaan kuitenkin yleensä sakkorangaistuksia. Huumausainerikoksista taas tuomitaan ankarampia rangaistuksia. Huumausainerikoksesta tuomittava rangaistus voi olla korkeintaan kaksi vuotta vankeutta, mutta törkeästä huumausainerikoksesta voidaan tuomita 1-10 vuotta vankeutta.

Huumausainerikoksista ja muuntohuumerikoksista tulisi tuomita samankaltaisia rangaistuksia, koska muuntohuumeet ovat hyvin samankaltaisia aineita kuin huumausaineet. Ne ovat usein yhtä vaarallisia aineita kuin huumausaineet, mutta muuntohuumeista tiedetään paljon vähemmän kuin niin sanotuista tavallisista huumausaineista. Tämä tekee muuntohuumeista jopa huumausaineita vaarallisempia. Muuntohuumerikosten rangaistusta määrättäessä pohjaksi tulisi ottaa siihen rinnastettavan huumausaineen rangaistusasteikko. Rangaistuksessa on kuitenkin otettava huomioon muuntohuumeen pitoisuus eli se, kuinka vahvaa aine on.

Rangaistus voisi olla hieman lievempi kuin samankaltaisesta huumausainerikoksesta tuomittava rangaistus, jos esimerkiksi muuntohuumeen pitoisuus on huumausainetta pienempi, mutta rangaistuksen tulisi kuitenkin olla nykyistä ankarampi. Jos muuntohuumeen ja huumausaineen pitoisuus ja muut ominaisuudet ovat kuitenkin samanlaiset, rangaistusten tulisi olla yhtenäiset. Mikäli muuntohuume on esimerkiksi pitoisuudeltaan lievempää ainetta kuin huumausaine, muuntohuumerikoksesta tulisi määrätä lievempi rangaistus suhteutettuna huumausainerikoksesta annettavaan rangaistukseen. Tämä näkemys perustuu siihen, että suhteellisuusperiaatteen mukaan rangaistusten etäisyys toisistaan on oltava samanlainen kuin rangaistusten perustana olevien rikosten törkeysero. Rangaistusten tulisi olla myös yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisia eli samanlaisista rikoksista on tuomittava samanlaiset rangaistukset. Muuntohuumerikosten rangaistusta määrättäessä tulisi ottaa aina huomioon aineen vaarallisuus ja määrä sekä aineesta saatava käyttöannosten määrä. Myös muuntohuumeen aiheuttama riippuvuus ja kuolemanriski olisi hyvä ottaa huomioon, jotta teon vakavuus saataisiin esille.

Kaiken kaikkiaan muuntohuumerikosten rangaistuskäytäntöjä määrittäessä on ongelmana muun muassa se, että muuntohuumeet ovat uusia aineita, joista ei ole kovin paljon tietoa

eikä kokemusta. Tuomioistuinten on hyvin vaikea määrätä rangaistusta sellaisiin aineisiin liittyvistä rikoksista, joista tuomioistuimilla ei ole tarpeeksi tietoa tai kokemusta. Jotta muuntohuumerikokseen osataan suhtautua oikealla tavalla, käräjäoikeus tarvitsee vähintään hovioikeuden tuomion ratkaisunsa pohjaksi. Hovioikeus puolestaan tekee ratkaisunsa tullilaboratorion ja asiantuntijoiden lausuntojen, mahdollisten aikaisempien oikeustapausten ja lain esitöiden perusteella. Ongelmana on kuitenkin se, että hovioikeuden ratkaisun saamiseen menee kauan aikaa ja juttuja tulee myös tätä ennen käräjäoikeuksien käsiteltäviksi. Tämän vuoksi asiantuntijoiden ja tullilaboratorion lausuntojen tulisi olla myös käräjäoikeuksien käytettävissä ennen ratkaisujen antamista. Näin rangaistuksia saataisiin yhtenäistettyä myös uusien muuntohuumerikosten osalta.

Tiedon puute on yleinen ongelma kaikkien osapuolten kannalta, sillä muuntohuumeista saatava tieto löytyy lähinnä internetistä ja käyttäjiltä itseltään. Tämän vuoksi tieto ei yleensä kulkeudu tuomioistuimeen asti taikka edes syyttäjille ja avustajille. Tähän ongelmaan ratkaisuna voisi olla se, että esimerkiksi muuntohuumeisiin erikoistuneet asiantuntijat keräisivät tietoa erilaisista muuntohuumeista ja omista aikaisemmista lausunnoistaan, jonka jälkeen tekisivät jonkinlaisen tietopakettin muuntohuumeista. Tämä tietopaketti voitaisiin antaa kaikkien tuomioistuinten ja syyttäjävirstojen käyttöön.

Vaikka Itä-Uudenmaan syyttäjävirsto on tehnyt selvityksen muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöistä, suurin osa käräjäoikeuksista ja syyttäjävirstoista ei käytä apunaan tuota selvitystä. Tähän ongelmaan ratkaisuna voisi olla esimerkiksi se, että syyttäjävirstot ja käräjäoikeudet tutkisivat Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitystä ja tekisivät siihen korjauksia sellaisiin kohtiin, jotka poikkeavat heidän näkemyksistään. Näin saataisiin aikaan yhtenäiset rangaistuskäytännöt, joita kaikki tuomioistuimet ja syyttäjävirstot voisivat soveltaa.

Yhtenä ongelmana muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöissä on se, että rangaistukset määritellään käyttöannosten mukaan. Tämä on sinänsä hyvä ja järkevä lähtökohta rangaistuksen määrittämiselle, mutta käyttöannoksia on hyvin vaikea määrittellä. Asiantuntijoidenkin on hyvin vaikea määrittellä, kuinka suuri yksi käyttöannos jotakin tiettyä ainetta on. Asiantuntijoiden arviot käyttöannoksista voivat myös vaihdella asiantuntijasta riippuen todella paljon. Asianajaja Mikko Helenius kertoi, että erään aineen käyttöannosten arvioinnissa on ollut jopa kuusinkertainen ero. Käyttöannoksen määrä on vaikea arvioida siksi, että käyttöannoksen määrä riippuu aina käyttäjästä ja vaihtelee käyttäjän mukaan. Lisäksi ongelmana on se, että käyttäjät harvoin itse ajattelevat ainetta käyttäessään, minkä verran ainetta he milloinkin käyttävät. Käyttäjät ottavat ainetta sen mukaan kuin ajattelevat sitä tarvitsevansa. Myös aineen laatu ja pitoisuus voivat vaihdella muuntohuume-erästä riippuen, joten käyttäjien käyttöannoksen vaihtelevat myös sen mukaan.

Rangaistuksen määrääminen käyttöannokset huomioon ottaen on kuitenkin oikeastaan ainoa järkevä tapa, joten tästä tavasta ei kannata luopua. Käyttöannosten arviointiin voitaisiin kuitenkin yrittää panostaa hieman enemmän. Jos esimerkiksi muutama asiantuntija tekisi uudesta aineesta oman käyttöannosarvionsa, aineesta voitaisiin saada luotettavampi käyttöannosarvio. Rangaistusta arvioitaessa voitaisiin tällöin ottaa kaikki asiantuntija-arviot huomioon ja pohtia, mikä olisi käyttöannosten keskimääräinen arvio. Rangaistusta määrättäessä voitaisiin tällöin ottaa huomioon keskimääräisen käyttöannosarvion mukainen käyttöannosten määrä ja tuomita rangaistus sen mukaan.

Lähteet

Painetut lähteet

Forsell M. & Virtanen A. & Jääskeläinen M. & Alho H. & Partanen A. Huugetilanne Suomessa 2010. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Frände, D. 2012. 2. painos. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita.

Koskinen P. 2008. Rikosoikeuden perusteet. Helsinki: Forum Iuris.

Melander S. 2010. Rikosoikeus 2010-luvulla. Helsinki: Forum Iuris.

Seppälä P. & Mikkola T. 2004. Raportteja 287. Huumeet Internetissä ja nuorisokulttuureissa. Helsinki: Stakes.

Tapani J. & Tolvanen M. 2011. Rikosoikeus. Helsinki: Talentum.

Sähköiset lähteet

Fimea. 2013. Luokittelu. Viitattu 14.11.2013.
http://www.fimea.fi/laakealan_toimijat/luokittelu

Fimea. 2013. Luokittelun hakeminen. Viitattu 14.11.2013
http://www.fimea.fi/laakealan_toimijat/luokittelu/luokittelun_hakeminen

Fimea. 2013. Luokittelun jälkeen. Viitattu 14.11.2013
http://www.fimea.fi/laakealan_toimijat/luokittelu/luokittelun_jalkeen

Fimea. 2013. Luokittelun lainsäädäntö ja perusteet. Viitattu 14.11.2013.
http://www.fimea.fi/laakealan_toimijat/luokittelu/lainsaadanto_ja_perusteet

Fimean luokittelupäätökset 2013 - Lääkkeeksi luokittelu / Lainvoimaisuus. 2013.

Fimean luokittelupäätökset 2012 - Lääkkeeksi luokittelu / Lainvoimaisuus. 2012.

HE 180/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain täydentämisestä huumausainerikoksia koskevilla säännöksillä.

Helsingin sanomat. 2011. KSML: Muuntohuumeiden luokittelu viivästyy. Viitattu 10.11.2013.
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/KSML+Muuntohuumeiden+luokittelu+viiv%C3%A4sty%C3%A4/1135266912756>

Irti huumeista. 2013. Muuntohuumeet. Viitattu 25.10.2013.
http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/huumausaineet/muuntohuumeet

Poliisi. 2010. Huumausainerikollisuus. Viitattu 12.11.2013.
<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/56ED6DBE48184323C2256C8B0043F61E>

Poliisi 2012. Huumausainerikollisuuden tilannekatsaus 2012-2013. Viitattu 12.11.2013
<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/04357CD942988763C2257B790026F1EB>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Muuntohuumeiden luokittelu huumausaineiksi nopeutuu. Viitattu 10.11.2013.
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1558352>

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2012. Muuntohuumeita luokitellaan huumausaineiksi ensimmäistä kertaa. Viitattu 9.11.2013.

<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1582639>

THL. 2012. Muuntohuumeet uusi haaste päihdetyölle. Viitattu 21.10.2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/muuntohuumeet-uusi-haaste-paihdytolle

THL. 2013. Tietoa eri huumeista. Viitattu 7.11.2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/aikalisa/materiaalit/paihteet/huumeet/tieto_huumeista#gamma

Tulli. 2012. Kannabiksen ja muuntohuumeiden takavarikot lisääntyivät edelleen viime vuonna. Viitattu 21.10.2013.

http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/lehdistotiedotteet/0000_tiedotteet/tiedote_20120229_1/

Julkaisemattomat lähteet

Itä-Uudenmaan syyttäjäviraston selvitys rangaistuskäytännöstä ja rangaistuksen mittaamiseen vaikuttavista seikoista toistuvasti tehtävissä rikoksissa. 2013.

Koulutusmateriaali. 2012. Ajankohtaiskatsaus huumausainerikostilanteeseen ja eräitä tunnusmerkistökykyksiä.

Sakari-tietojärjestelmä. 2013. Vantaan käräjäoikeus.

Oikeustapaukset

Helsingin käräjäoikeuden ratkaisu Helsingin KO 8.7.2011 nro 6657.

Helsingin käräjäoikeuden ratkaisu Helsingin KO 9.3.2011 nro 2577.

Hovioikeuden ratkaisu Helsingin HO 12.3.2012 nro 691.

Hovioikeuden ratkaisu Helsingin HO 21.12.2011 nro 3769.

Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2004:127

Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2005:56

Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2006:82

Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2009:53

Liitteet

Liite 1	52
Kihlakunnansyyttäjä Anna-Riikka Ruuthin haastattelu 8.11.2013	52
Liite 2	53
Käräjätuomari Heli Pöntisen haastattelu 14.11.2013	53
Liite 3	54
Asianajaja Mikko Heleniuksen haastattelu 20.11.2013.....	54

Liite 1

Kihlakunnansyyttäjä Anna-Riikka Ruuthin haastattelu 8.11.2013

1. Millaisia rangaistuksia huumausainerikoksista tuomitaan? Entä muuntohuumerikoksista?
2. Miten huumausainerikosten ja muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt eroavat toisistaan?
3. Millaisia muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt ovat valtakunnallisesti?
4. Tulisiko huumausainerikoksia ja muuntohuumerikoksia käsitellä eri tavalla kuin nykyään?
5. Millaisia muuntohuumerikoksia Itä-Uudenmaan syyttäjävirstossa on käsitelty? Minkälaisia rangaistuksia niistä on annettu?
6. Millaisia ongelmia muuntohuumerikosten rangaistuksissa on?

Liite 2

Käräjätuomari Heli Pöntisen haastattelu 14.11.2013

1. Millaisia rangaistuksia huumausainerikoksista tuomitaan? Entä muuntohuumerikoksista?
2. Miten huumausainerikosten ja muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt eroavat toisistaan?
3. Käytetäänkö Vantaan käräjäoikeudessa rangaistusta määrättäessä apuna esimerkiksi Itä-Uudenmaan syyttäjävirston selvitystä tai muuta aineistoa?
4. Millaisia muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt ovat valtakunnallisesti?
5. Tulisiko huumausainerikoksia ja muuntohuumerikoksia käsitellä eri tavalla kuin nykyään?
6. Millaisia muuntohuumerikoksia Vantaan käräjäoikeudessa on käsitelty? Minkälaisia rangaistuksia niistä on annettu?
7. Pitäisikö muuntohuumeet luokitella huumausaineiksi eri lailla kuin nykyään? Miten?
8. Millaisia ongelmia muuntohuumerikosten rangaistuksissa on?

Liite 3

Asianajaja Mikko Heleniuksen haastattelu 20.11.2013

1. Millaisia rangaistuksia huumausainerikoksista tuomitaan? Onko muuntohuumeiden osalta rangaistuskäytäntöjä?
2. Miten huumausainerikosten ja muuntohuumerikosten rangaistuskäytännöt eroavat toisistaan?
3. Millaisia muuntohuumerikoksia olette käsitelleet? Millaisia muuntohuumerikokset yleensä ovat?
4. Tulisiko huumausainerikoksia ja muuntohuumerikoksia käsitellä eri tavalla kuin nykyään?
5. Millaisia rangaistuksia muuntohuumerikoksista tulisi rangaista?
6. Tulisiko muuntohuumeet luokitella huumausaineiksi eri lailla kuin nykyään?
7. Millaisia ongelmia muuntohuumerikosten rangaistuksissa on?
8. Mitä ongelmia olette havainneet lainsäädännössä, tulkinnassa ja tuomioistuinkäytännössä?
9. Onko teillä joitakin kehitysideoita muuntohuumerikosten rangaistuskäytäntöihin?